

BULLETINE 2-15

UTGITT AV SENTER FOR TVERRFAGLIG KJØNNSFORSKNING

UiO • Senter for tverrfaglig kjønnsforskning
Universitetet i Oslo

100 dager er talte

Et halvt år som leder ved STK har gått svimlende fort. Godt at jeg liker fart. Hva har gledet mest i løpet av denne korte tida? Når spørsmålet stilles slik, velger jeg å si seminarene. STK har mange typer seminarer, noe som kan være nokså forvirrende for en nybegynner. Det er fire i alt, og fem om du regner med Husmøtet.

Forskerseminaret finner sted med ujevne mellomrom en onsdag morgen. Her serveres nydelig frokost. Mens vi gomler i oss croissant eller grovbrød, diskuterer og kommenterer vi dagens tekst. Det kan være et utkast til artikkel eller bokkapittel eller en ferdig tekst som noen har lest og synes kunne være spennende å høre andres meninger om. I vår har vi for eksempel drøftet interseksjonalitet, kritikk av Foucault og materialitet.

Faglig lunsj er mindre formelt. Nye medarbeidere, gjesteforskere eller masterstudenter presenterer arbeidet sitt, eller noen utenfra inviteres til å snakke om dagsaktuelle ting eller egen forskning. Vi har hatt innlegg både om transnasjonal surrogati, rosablogging og arkeologisk feltarbeid i sentrale Egypt. Også her spiser vi, men da medbrakt mat. Senterseminaret er bare en gang i året og årets skal avholdes i Fredrikstad i september, og senterseminarprogrammet forberedes grundig. Det gjør også valg av restaurant for senterseminarmiddagen.

Den fjerde typen seminar, men kanskje den viktigste, er seminarserien. Seminarserien, det vil si våre utadrettede arrangementer som du finner annonsert på baksiden av Bulletine, på Facebook og på nettsidene våre, er gjenstand for intern idemyldring, drøfting og planlegging i god tid før annonsering. Dette er de store, synlige begivenhetene. 8. mars er et fast innslag i seminarserien. Årets arrangement i Universitetets aula, «De nye feminismene», var godt besøkt og med gode innledere, et resultat av et vellykket samarbeid med UiO sentralt.

Husmøtet – hver tirsdag kl. 11.30. Alle ved STK samles i fjerde etasje i rom 420, som stort sett har nok stoler til alle. Husmøtet består først og fremst av runden, et godt gammelt grep også kjent fra feministiske organisasjoner og kvinnebevegelsen. Alle får ordet etter tur og forteller kort om ukas arbeid, både om medgang og motgang. Om artikler som er antatt eller avvist, om bokkapittelet som endelig har løsna eller hvordan avhandlingen som lenge har stått i stampe, plutselig har fått ny problemstilling. Det gis viktige beskjeder, informeres om nye (og gamle) rutiner, og ulike saker av felles interesse legges fram til drøfting. I runden kan man si pass eller anbefale for eksempel en bok, film eller utstilling også. I vår har det vært mange anbefalte TV-serier, og interessen for å finne morderen i «Broadchurch» eller hva som egentlig skjer i «The Honorable Woman», er forbløffende stor. Sjøl om vi har med

egen mat til Husmøtet, er det en god tradisjon å benytte enhver anledning som byr seg til å feire med utsøkt gode kaker.

Universitetsverden er i endring både her hjemme og i Europa ellers. Selv for et lite senter som STK merkes dette. Det er et sterkt fokus på publisering. Debatten om konsekvenser av «tellekantsystemer» berører også oss. Svekker det kvaliteten? Eller er det en spore til å få gode tekster opp av skrivebordsskuffen og ut i verden? Publiseres det for mye? Og hva med eksternt finansierte prosjekter? Konkurransen er tøff både om lokale, nasjonale og internasjonale forskningsmidler. Og det er få frie midler. Sjøl om vitenskapelige stillinger har en forskningskomponent, opplever flere at denne skrumper inn. Hvordan kan vi legge til rette for at forskningstida blir brukt til kritisk forskning? Eller er det en illusjon å tro at det er mulig?

Av spesiell interesse for STK er NFRs arbeid med implementering av kjønnsdimensjonen i alle Forskningsrådets programmer og satsinger. Det er en spennende tanke, men foreløpig vanskelig å se hva det kan bety for utvikling av kjønnsforskningskompetanse og hvilken rolle kjønnsforskningen skal spille i dette arbeidet. Vi har tidligere foreslått at NFR setter av et par prosent av bevilgningen til de store programmene øremerket til kjønnsforskning, slik det er gjort for ELSA-forskningen (ELSA=Ethical, Legal and Social Aspects). En slik ordning vil bidra til å sikre tverrfaglighet og faglig tyngde i kunnskapsproduksjonen nasjonalt og vekke oppsikt internasjonalt.

Våren har bydd på noen endringer i staben. Førstekonsulent Ellen Steen har sluttet etter 14 år ved senteret. To førstelektorer er tilsatt i halv stilling. At den vitenskapelige staben utvides fra fem personer til sju, er faktisk en stor endring for et lite sted. Stillingen til Sara Sellevold Orning er rettet inn mot humaniora, og Elisabeth Engebretsen sin er rettet mot samfunnsfag. De tilfører senteret spennende kompetanse ikke minst med tanke på at begge har internasjonale doktorgrader. Du kan lese mer om begge i denne utgaven av Bulletine. Professor II Nancy Fraser har vært på sitt første Oslobesøk. Hun imponerte med både fart og faglig innhold på svært godt besøkte arrangementer.

STK har som alle andre arbeidsplasser sine rutiner og regler, formelle så vel som uformelle. Av og til har jeg regelrett dummet meg ut, men sånn er livet. Hadde det ikke vært for at gode kolleger, spesielt Beatrice, Harriet og Ragni, har latt seg bry med stort og smått til nær sagt alle døgnets tider, så hadde lista over tabber vært mye lengre. For meg gjenstår det fortsatt mye å lære. Heldigvis!

Anne-Jorunn Berg, senterleder

BULLETTINE 2-2015, 28. årgang
ISSN 1891-1420 (print)
ISSN 1891-1439 (online)

Utgitt av:
Senter for tverrfaglig kjønnsforskning
Universitetet i Oslo

Ansvarlig redaktør:
Anne-Jorunn Berg

Redaktør: Nina Heilmann

Form: Alien Design

Abonnement (gratis):
Tlf/Faks: 228 58930/228 58950

E-post: n.m.heilmann@stk.uio.no
Nettside: www.stk.uio.no

Redaksjonen avsluttet:
28. august 2015
Neste utgave: Januar 2015

Repro, sats og trykk:
07 Media AS, Oslo
Opplag: 1800

FORSIDEN:
Studiestart ved UiO høsten 2015. Alle program på Tverrfaglige kjønnsstudier er fulle: 25 på Bachelor, 10 på Årsenheten og 10 på Masterprogrammet.
Foto: UiO/Terje Heiestad

LEDER

100 dager er talte 2

NYE FORSKNINGSPROSJEKTER

Kjønn, veiledning og omsorgsansvar – en studie av stipendiater og veiledere ved UiO 4
Vold, kjønn og barn i britisk og amerikansk litteratur 6
Forståelser av seksuelle krenkelser i spenningsfeltet mellom jus og helse 8
New media practices and social change: A comparative study in sub-Saharan Africa 10
Fagtermer i kjønnsforskning 12
I Huldass (h)ånd 13
Et stykke forskningsrådshistorie 14
Flere nye prosjekter ved STK 21

ARRANGEMENTER

8. mars: Dei nye feminismene 16
«Relationality, Subjectivity and Affective Life» 19
Kjønnets gjenkomst, andre akt 20
Kjønn, begjær og blikk på film 22
Læringsmiljø ved UiO – trygge og inkluderende eller utrygge og ekskluderende? 24
Kvinnehelse i globalt og historisk perspektiv 26
Fraser-festivalen – en akademisk maraton 28

PÅ REISEFOT

STK i Kina: Nordiske og kinesiske moderniseringsprosesser 30

UTVEKSLING

Utveksling mellom STK og Queens University i Canada 31
Studenter ved dronningens universitet i kongens by 32

NYE FORSKERE

Velkommen til to nye førstelektorer ved STK! 35
Flere nye gjesteforskere i høst 35

NOTIS

Ny redaksjon for NORA 35

MASTEROPPGAVER

Masteroppgaver levert ved Tverrfaglige kjønnsstudier 2014–2015 29

SEMINARPROGRAM HØSTEN 2015

Velkommen til høstens seminarer 36

Kjønn, veiledning og omsorgsansvar – en studie av stipendiater og veiledere ved UiO

Mange stipendiater ved Universitetet i Oslo får barn mens de skriver doktorgrad. Det kan by på både gleder og utfordringer i et såpass intenst løp som stipendiatprosessen er. Dette var utgangspunktet for en studie finansiert med likestillingsmidler fra UiO, utført av forsker Sara Orning ved STK. Resultatene kommer ut i en rapport nå i høst og vil bli presentert på et seminar 15. oktober.

Av Sara Orning, forsker og førstelektor ved STK
s.e.s.orning@stk.uio.no

Målet med rapporten «Kjønn, veiledning og omsorgsansvar» var å kartlegge viktige faktorer for vellykket veiledning av stipendiater med barn og gi mer kunnskap om utfordringer og problemer som både veiledere og stipendiater møter ved Universitetet i Oslo. Den ble delvis finansiert av midler fra Koordineringsgruppen for likestilling ved UiO og delvis av Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, og er den tredje studien finansiert av likestillingsmidler og utført av STK (se Hege Løvbak og Øystein Gullvåg Holter *Kjønn og karriere* fra 2012 og Cecilie Thun og Øystein Gullvåg Holter *Kjønnsbalanse og læringsutbytte* fra 2013 for de to foregående). Fokus i denne studien lå på omsorgsansvar og hvordan det kan virke inn på stipendiaters opplevelse av doktorgradsprosessen og den videre karriereplanleggingen deres. Et spesielt fokus har vært på måter veiledere og veiledning bidrar her.

Utgangsspørsmålene for studien var:

- Hvilke strategier har stipendiatene for å mestre balansegangen mellom utdanning/undervisning/ forskning og barn?
- Opplever stipendiater barn som et hinder for videre forskningskarriere?
- Og hva slags rolle spiller veileder og veiledning for om de fortsetter som forskere?

Disse spørsmålene ble omformet, utdypet og kvalifisert før og under intervjuene.

Få kvinner i professorstillinger og endret farsrolle

Kjønnsbalansen i øvre stillinger på UiO er merkbar, med kun 29,4% kvinnelige professorer. Hvorfor faller kvinner fra? Tidligere forskning har pekt på forskjell i tidsbruk, forskjell i publiseringsmengde, «morsstraff» og «farspremie» med hensyn til lønnsutvikling, samt hierarkier innenfor de ulike fagene som mulige forklaringer på ulik karriereutvikling for menn og kvinner. Omsorgsansvar har også blitt tatt opp som en mulig faktor for kvinners vedkommende, men ikke tillagt like

stor vekt i forklaringer på menns situasjon. Menns omsorgssituasjon har endret seg de siste årene, med nye papproller, større oppmerksomhet rundt foreldrepermisjon og andre forventninger til å være en god far. Derfor ble stipendiater med omsorgsansvar av begge kjønn intervjuet.

Utvalget i rapporten var 11 stipendiater og 10 veiledere fra til sammen fire fag på tre fakulteter ved UiO: Det humanistiske fakultet, Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Stipendiatene ble intervjuet i fokusgrupper og veilederne individuelt.

Den ambivalente fleksibiliteten

Ikke uventet kom det frem i intervjuene at det finnes både fordeler og ulemper ved å få barn som stipendiat. En fleksibel arbeidssituasjon og å ha noe viktig utenfor jobben som balanse til doktorgradsarbeidet sto frem som klare fordeler, mens presset på tilstedeværelse og nødvendigheten av konsentrasjon kunne være utfordrende for kombinasjonen stipendiat- og foreldrelivet. Organiseringen på hjemmebane var viktig for hvordan man opplevde jobben. Alle stipendiatene oppga at fleksibiliteten i jobben deres var uunnværlig i en travel hverdag. Flexibiliteten medførte likevel at stipendiaten ofte måtte innrette seg etter en mindre fleksibel partner og ta de uforutsette oppgavene, så som å hente tidligere i barnehagen eller være hjemme med sykt barn. Dette gjaldt for både mannlige og kvinnelige stipendiater – fedrene slapp ikke lettere fra det; her var det arbeidstidsorganiseringen og graden av fleksibilitet som bestemte hvilken av foreldrene som måtte stille opp mest. Slik kunne fleksibiliteten også være av det mindre gode slaget fordi forskningstid lett kunne gå tapt ved uforutsette omsorgsoppgaver.

Den gode veileder

I samtalene om hva god veiledning betød, kom det frem flere ulike syn. Disse var iblant formet av ulike fagtradisjoner – i HumSam-fagene jobber man for eksempel oftest alene som

stipendiat og har et personlig, individuelt forhold til veileder, mens i MN-fag jobber mange i grupper og får veiledning av både professorer og forskere eller postdoktorer.

Stipendiatene så det som viktigst at veileder ga oppfølging og støtte, viste interesse for avhandlingen og motiverte til å fortsette. Veilederne, med noe variasjon mellom fag, la vekt på at god veiledning var å gjøre stipendiatene selvstendige, å utdanne dem til fullstendige forskere som også kunne veilede egne studenter, og å motivere dem. De fleste veilederne svarte nei på om noe er annerledes i veiledningen av stipendiater med barn sammenlignet med dem uten. Noen få veiledere mente man måtte forvente mindre av stipendiater med barn, noe som kunne bli problematisk for karriereutvikling senere.

I de fleste veiledningsforholdene snakket stipendiatene og veilederne om både fag og om livet på hjemmebane, mens noen veiledere var påpasselige med å holde de to sfærene separate. Alle stipendiatene sa at de kunne snakke med veileder om livet på hjemmebane. For stipendiatene var det viktig å kunne si fra til veileder i vanskelige perioder, for eksempel ved barns sykdom eller samlivsvansker. De kvinnelige veilederne var generelt mer observante på kommunikasjon med stipendiaten om privatlivet, og flere var opptatt av at stipendiatene skulle ha en tillitsfull relasjon til dem, slik at de kunne si fra hvis det oppsto problemer hjemme eller på jobb.

Stipendiatene er i en sårbar posisjon, noe veilederne ikke tematiserer noe særlig. De regner med at stipendiatene er «voksne mennesker» som vet hvordan de skal ta kontakt og si fra om de behøver noe, men dette er på langt nær alltid sant ifølge stipendiatene. Ofte er det vanskelig å ta kontakt når man sliter med å skrive. Fra samtalene kom viktigheten av en mentor opp, en tredjeperson stipendiatene kan snakke med. Kontakten med en mentor trengte ikke nødvendigvis handle om avhandlingen spesifikt, men om livet rundt skrivingen og veien fremover. Mentorprogrammet på UiO tilbyr mentorer til et utvalg kvinnelige postdoktorer, men ingen andre sentrale tiltak finnes for øyeblikket for doktorgradsstudenter.

Forskerroller og universitetspolitikk

Når det kommer til stipendiatenes vurdering av videre akademisk karriere etter avlagt doktorgrad, spiller flere faktorer inn. De nevnte få utsikter til fast jobb i Oslo og omegn, mangel på lyst til å fortsette et så intensivt, akademisk løp, behov for en fast inntekt og pessimisme på vegne av egne muligheter til å følge et gradvis mer konkurransepreget, akademisk «rotterace», som en av MN-veilederne kalte det.

Stipendiatene i denne studien befinner seg i et relativt nytt akademisk landskap med stor internasjonal konkurranse om stillinger i Norge. I dette landskapet finner vi et tiltagende press på å oppholde seg utenlands (i MN-fag over lengre perioder) og en sterk retorikk fra både universitets- og regjeringshold om internasjonalisering. Dette setter norske stipendiater med omsorgsansvar, som nyter godt av norske velferdsordninger, i en spesiell posisjon. De er lenge borte fra jobb i permisjonstida og kan være lite villige til å flytte på seg etter endt stipendiatperiode. Da kan det være vanskelig å finne fast jobb.

Hva stipendiatene oppfatter som tilgjengelige forskerroller, spiller inn i vurderingene de gjør av seg selv og sine karrieremuligheter. Forskjellige fag har ulike kulturer og karrierelogikker som legger føringer på hvordan man «er» og «gjør» forsker. På den ene siden opplever noen av stipendiatene at universitetet og den utvidede diskursen om dagens academia, presenterer en forskerrolle som ikke inkluderer dem. På den andre siden sier for eksempel en av stipendiatene at hun har slått seg til ro med ikke å være en såkalt «stjerneforsker» etter at hun fikk barn, og en annen lurer på om barn kan være en unnskyldning for at hun ikke er så frempå. I disse vurderingene spiller også veilederes rolle inn, særlig i hva hun/han formidler om «hva som skal til» for å bli forsker, enten direkte eller indirekte.

Ett mulig spørsmål er derfor hvordan stipendiater med barn kan manøvrere mellom det økende fokuset på internasjonalisering og UiO/Norges ønske om et kjønnsbalansert universitetssystem. Det er interessant å diskutere hvordan stipendiater med omsorgsansvar passer inn i dette bildet. I hvilken grad kan/vil organisasjonen legge til rette for at folk har ulik kapasitet i ulike perioder? I forlengelsen av dette kan en også spørre hvordan vi kan ta vare på ikke bare «stjerneforskerne» og de eksellente forskerne, men også alle de som får universitetet til å gå på daglig basis, de vi kan kalle «grunnfjellet»? I videre studier på dette feltet er det viktig at nyansene ivaretas, men også at man er oppmerksomme på spenningene som oppstår når Universitetet i Oslo blir mer og mer internasjonalt. Det trenger ikke å handle om *enten* kjønnsbalanse og velferdsstat *eller* et internasjonalt rettet universitetssystem med eksellent forskning. ♦

Vold, kjønn og barn i britisk og amerikansk litteratur

Det «onde» barnet har vært en viktig figur i britisk og særlig amerikansk populærkultur og litteratur i andre halvdel av det 20. århundre. Prosjektet til stipendiat Anna Young, *Bad Seeds: Children, Gender, and Violence in the British and American Novel, 1954–2003*, tar for seg fem romaner om voldelige barn og ungdommer og fokuserer særlig på kjønnsstatistikken i verkene.

Av Anna Young, ph.d.-stipendiat, STK og ILOS
anna.young@stk.uio.no

Den franske historikeren Philippe Ariès hevdet i *Barn- dommens historie* at barndommen ble «oppfunnet» på 1600- og 1700-tallet. Siden den gang har to motstridende syn på barnet vært dominerende: at barnet er født med arvesynd og dermed har ondskap i seg, eller at barnet er født uskyldig og blir korrumpert av å ta del i de voksnes verden. I den moderne, vestlige verden er det romantiske synet på barnet det mest vanlige, og innenfor litteraturen representerer barnekarakterer ofte det uskyldige, det naturlige og det håpefulle. Hvordan kan vi da tolke fortellinger om barn som bryter med etiske normer, utøver vold og er blottet for empati?

Dette prosjektet skal fokusere på fem slike fortellinger fra britisk og amerikansk litteratur i perioden 1954 til 2003. Såkalte «evil child narratives» har også eksistert i tidligere perioder, eksempelvis i *The Turn of the Screw* av Henry James (1898) og *A High Wind in Jamaica* av Richard Hughes (1929). Likevel ser det ut til at slike fortellinger har økt i antall og popularitet fra 1950-tallet og utover. I tillegg ser det ut til at denne tematikken har vært mer vanlig i angloamerikansk litteratur enn for eksempel i Skandinavia. Ettersom barnet er et symbol for uskylden og fremtidshåpet, vil jeg hevde at disse skildringene gir uttrykk for bekymringer vedrørende menneskets natur og samfunnets fremtid. Hovedmålet med dette prosjektet vil være å se på hvordan romanene spesifikt tematiserer kjønn, både barnekarakterenes kjønnsidentiteter og hvordan kjønnsroller og familiestrukturer pekes på som utløsende faktorer.

Primærtetekstene

Tekstene dette prosjektet skal ta for seg, tilbyr en rekke innfallsvinkler til temaet barn, vold og kjønn. Verkene jeg har valgt, har til felles at de alle skildrer et barn eller en ungdom som begår ett eller flere drap, tilsynelatende uten anger eller empati. Romanene handler altså om barn som har det man kan kalle psykopatiske trekk, og disse historiene skiller seg fra såkalte «possession narratives», der det uskyldige barnet blir besatt av demoner. Primærtetekstene har blitt valgt blant annet

ut ifra et ønske om å skrive om både gutter og jenter, og tekster skrevet av mannlige og kvinnelige forfattere. I tillegg ønsker jeg å arbeide med romaner som var populære i deres samtid, da jeg er interessert i hvordan historier om utypiske, uhyggelige og umenneskelige barn ser ut til å treffe en nerve hos en stor del av befolkningen.

The Bad Seed av William March (1954) handler om åtte år gamle Rhoda Penmark, som kaldblodig dreper tre mennesker. Leseren følger Rhodas mor, Christine, som oppdager datterens grusomme handlinger samtidig med at hun finner ut at hun selv er adoptert, og at hennes egen biologiske mor var en seriemorder. Dette får Christine til å tro at hun har ført morens voldelige natur videre til datteren. Således tilbyr *The Bad Seed* tilsynelatende et enkelt svar på spørsmålet om arv og miljø: ondskapen finnes i genene våre. Samtidig tyder en mer inngående analyse på at romanen også kan leses som en kritikk av 1950-tallets snevre idealer når det gjaldt kjønn, seksualitet og familiestrukturer. Dermed vil prosjektet tilby en nylesning av dette verket, som var en bestselger i sin samtid, men som er mindre kjent i dag.

Lord of the Flies av William Golding (1954) er den mest kjente av primærtetekstene. I boken havner en gruppe gutter på en øde øy etter det som antas å være en atomkrig. Etter hvert utvikler det seg en rivalisering mellom de forskjellige gjengene, og de mer brutale og sadistiske guttene, ledet av Jack Merridew, tar etter hvert makten. *Lord of the Flies* har oftest blitt tolket som en allegorisk roman, der guttenes konflikter representerer større problemer i samfunnet. Dette prosjektet vil ha som mål å belyse det spesifikke så vel som det allmenne i romanen. Det vil si at i tillegg til å diskutere hvordan barnekarakterene i boka blir brukt som symboler, så ønsker jeg å bringe frem hva romanen sier om unge maskuliniteter i etterkrigstiden.

Shirley Jackson er en forfatter kjent for sin gotiske stil og novellen «The Lottery». *We Have Always Lived in the Castle* (1962) var den siste fullstendige romanen hennes. Bokas forteller er 18 år gamle Merricat Blackwood, som bor rett utenfor en liten landsby i New England med sin eldre søster Constance og deres onkel, Julian. Etter hvert får vi vite at Merricat forgiftet fem familiemedlemmer, inkludert sine egne foreldre, da hun var 12 år gammel. Romanen tar for seg

Merricats sterke bånd til Constance, og hvor langt hun er villig til å gå for å beskytte livet de har sammen.

Debutromanen til Ian Banks, *The Wasp Factory* (1984), vakte oppsikt da den ble utgitt grunnet de eksplisitte volds- skildringene i boka. Fortelleren, Frank, er 17 år og lever et isolert liv med faren på en øy i Skottland. Frank har blitt fortalt at han mistet penisen i et hundeangrep da han var barn. Som tenåring er han nærmest besatt av vold og ritualer. Stort sett er det det lokale dyrelivet som er offer for Franks sadistiske tendenser, men han tilstår også å ha drept tre barn. Ved romanens slutt oppdager Frank at han ikke er den han trodde han var. Etter at han finner hormonmedisiner på farens kontor, får Frank nemlig vite at han ble født som jente. Romanen åpner dermed for interessante spørsmål rundt hvordan vi definerer en kjønnsidentitet, og også hvordan kjønn og vold henger sammen.

Den nyeste av bøkene som prosjektet skal ta for seg, er Lionel Shivers *We Need to Talk About Kevin* (2003). Boka er en roman i brevformat, der Kevins mor Eva prøver å forstå hvordan sønnen kan ha begått en skolemassakre og drept sin egen far og søster. I brevene gransker den upålitelige fortelleren Eva sin sønns barndom, og hennes egne ambivalente følelser angående morsrollen. Blir Kevin i stand til å utøve vold fordi moren var følelsesmessig fraværende? Eller er det tvert imot slik at Evas kjølige forhold til sønnen skyldes at han fra fødselen av har virket umenneskelig og annerledes? Romanen tematiserer også skolemassakren som fenomen og sammenhengen mellom unge maskuliniteter og vold i USA på begynnelsen av 2000-tallet.

Forskningsspørsmål og metode

Romanene tematiserer barn, vold og kjønn på en rekke interessante måter og på flere nivåer. For det første har vi barnekarakterenes oppfattelse av deres egen kjønnsidentitet. I og med at disse karakterene bryter med våre forventninger til hvordan barn skal være, er det spennende å utforske om dette også betyr at de bryter med våre forventninger når det gjelder kjønn. Enkelte av barna skildres som ukomfortable i kjønnsrollen de har blitt tildelt, og volden kan ansees for å være enten et opprør eller en måte å sikre eller tydeliggjøre deres kjønnsidentitet. Selv om vold og aggresjon tradisjonelt knyttes til det maskuline, har det feminine ofte vært knyttet til det onde eller umoralske. Jeg ønsker å se på spenningene mellom disse elementene.

I tillegg til dette vil prosjektet se på fremstillingene av oppvekstmiljøene til disse barnekarakterene. I de fleste tilfeller kommer hovedpersonene i disse romanene fra hvite

middelklassefamilier og har blitt oppdratt i samsvar med datidens normer. Spørsmålet blir da hvor aggresjonen og den manglende empatien i disse barnekarakterene stammer fra. Et hovedargument i prosjektet vil være at ved å skildre «normale», nærmest ideelle familier som produserer monstrøse barn, så problematiserer romanene de gjeldende idealene for kjønnsroller, familiestrukturer og barneoppdragelse. I flere av romanene er morens rolle særlig sentral, og mødrene tillegges ofte skyld for barnas handlinger. Samtidig kan man si at fedrene kritiseres på en mer indirekte måte, ved at de er fysisk eller mentalt fraværende. Det er også slik at mange av ofrene i romanene er gutter eller menn som regnes for å være lite maskuline. På grunnlag av dette vil det være nærliggende å diskutere i hvilken grad det er mulig å spore bekymringer angående en svekket, falmende maskulin autoritet i disse bøkene. Et viktig forskningsspørsmål vil være å se på hvorvidt og hvordan fortellinger om barn, kjønn og vold har endret seg over tid. Både kjønnsroller og familiestrukturer har endret seg radikalt i USA og Storbritannia i løpet av perioden prosjektet dekker. Hvordan kommer dette eventuelt til uttrykk i tekstene? Det vil også være naturlig å se på hvilken innvirkning de kulturelle forskjellene mellom disse to landene har på fremstillingen av voldelige, «onde» barn.

Prosjektet vil bestå av nærlesninger av romanene, der jeg ønsker å knytte tekstenes form til kjønns- og voldstatistikken. Ved å anvende verktøy fra narratologien, vil det være mulig å undersøke hvordan tekstens struktur bidrar til verkets etiske kompleksitet. Hvem forteller? Hvem sine tanker får vi tilgang til? Hvilke handlinger blir viet plass i teksten, hvilke ikke? Å svare på slike spørsmål gjør det mulig å diskutere forholdet mellom etikk og estetikk i disse romanene. I tillegg til etikk kan form og struktur også knyttes til kjønn. For eksempel, har en tredjepersonsforteller en kjønnsidentitet? Ved å stille spørsmål ved det som ofte blir sett på som kjønnsnøytrale elementer i en tekst, vil man ha mulighet til å oppdage viktige nyanser i hvordan kjønn fremstilles i disse bøkene.

Selv om prosjektet vil ha denne tekstnære tilnærmingen, vil målet være å kunne diskutere hvordan verkene reflekterer og forhåpentligvis problematiserer kunnskapen vi har om kjønn, familie og barn i Storbritannia og USA i denne perioden. Dermed vil jeg trekke linjer til eksisterende studier vedrørende kjønn, familie, identitet, barndom og voldelige eller onde handlinger, men også diskutere i hvilken grad disse tekstene kan sies å presentere synspunkter som bryter med det etablerte. ♦

Forståelser av seksuelle krenkelser i spenningsfeltet mellom jus og helse

Denne våren har vi igjen sett en debatt om voldtekt i media. På Aftenpostens debattside for ungdom, Si;D, har unge delt sine historier, diskutert grenser og forståelser av voldtekt, noe som også er fokus for doktoravhandlingen til stipendiat Solveig Laugerud ved STK.

Av Solveig Laugerud, ph.d.-stipendiat ved STK
solveig.laugerud@stk.uio.no

Seksuelle krenkelser, eller ulike former for seksuelle overgrep og voldtekt, er handlinger som vekker mange følelser, skaper debatt og som i løpet av noen få tiår har vært gjenstand for både politisk handling, juridiske reformer og helsefaglige intervensjoner. På den ene siden framstår seksuelle overgrep og voldtekt som klart definerte og entydige handlinger hvor det tilsynelatende er relativ enighet om både fenomenforståelse og hvilke konsekvenser slike hendelser kan ha for den enkelte og samfunnet for øvrig. På den andre siden er definisjonene, betydningene og konsekvensene av slike handlinger stadig oppe til diskusjon i samfunnet, diskusjoner hvor motstridende forståelser konkurrerer. Det at det er rom for slike debatter, innebærer at flere former for krenkelser kan inkluderes i rådende definisjoner av voldtekt eller seksuelle overgrep, samtidig risikerer mange å ikke bli trodd eller opplever forskjellsbehandling i hjelpeapparatet og i rettsystemet. Den juridiske definisjonen av voldtekt og seksuelle overgrep er i stor grad retningsgivende for hvordan ulike aktører håndterer, og folk flest forholder seg til, ulike former for seksuelle krenkelser.

Forståelser og definisjoner av seksuelle krenkelser i endring

Utgangspunktet for denne studien er at seksuelle krenkelser bare kan forstås i en gitt kontekst, det vil si at handlingenes forståelse og mening endrer seg over tid og på tvers av kultur, og er gjenstand for profesjonskamper i samfunnet. I tillegg er ulike forståelser av seksuelle krenkelser gjennomsyret av verdier, noe som har konsekvenser for hvilke begreper som tas i bruk og hvorvidt den enkelte definerer seg selv som et offer for seksuelle overgrep.

I mitt doktorgradsprosjekt vil jeg undersøke ulike konseptualiseringer av seksuelle krenkelser, og fokusere nærmere på forholdet mellom juridiske og helsefaglige perspektiver på seksuelle krenkelser. Målet er å få bedre kunnskap om de problemstillingene, utfordringene og kontroversene som kan oppstå i spenningsfeltet mellom ulike profesjonelle, institusjonelle og personlige perspektiver på seksuelle

Illustrasjonsfoto: Colourbox.com

krenkelser. Hvordan kan disse spille inn i den enkeltes konseptualisering av egne erfaringer og handlingsrom, samt de profesjonelles intervensjoner og praksis?

Synet på seksuelle krenkelser har endret seg radikalt siden 1960- og 70-tallet. Der det tidligere var vanlig å høre om brutale overfallsvoldtekt, er det i dag like vanlig å høre om relasjonsvoldtekt, bekjentskapsvoldtekt, sårbarhetsvoldtekt og fest- eller rusrelaterte voldtekt. På kort tid har det skjedd en utvikling hvor voldtekt og seksuelle overgrep har gått fra å være ansett som marginale fenomen, til

å bli anerkjent som alvorlige samfunnsproblem. Den juridiske definisjonen, som har vært gjenstand for mye kritikk fra blant andre kvinnebevegelsen, har også endret seg de siste tiårene. Endringer i både loven og i rettspraksis har ført til at vi i dag har et relativt vidt voldtektbegrep. Definisjonen av voldtekt er utvidet til å inkludere det å utnytte en persons hjelpeløshet på grunn av bevisstløshet i form av rus, søvn og liknende. I tillegg er forsøk på voldtekt straffbart. Gjennom rettspraksis har vi fått et videre voldsbegrep som inkluderer alt fra å bli holdt fast, holdt nede eller holdt igjen, til slag, spark og kvelertak. I tillegg inkluderer betegnelsen «truende atferd» flere former for skremmende atferd, ikke kun verbale trusler. Betegnelsen «seksuell omgang» omfatter en rekke seksuelle praksiser fra samleie og samleieliknende handlinger til oralsex og masturbasjon.

Konseptualisering av seksuelle krenkelser

I mitt doktorgradsprosjekt ønsker jeg å utforske hvordan seksuelle krenkelser konseptualiseres i rettsystemet, hjelpetilbudet og blant kvinner med ulik etnisk bakgrunn som selv har opplevd seksuelle krenkelser. Mitt utgangspunkt er at ulike forståelser, definisjoner og begreper er med på å forme handlingsrommet til utsatte kvinner og aktører i hjelpetilbudet og rettsystemet. I og med at seksuelle krenkelser er et fenomen i endring og som det strides om, kan det være stor forskjell på hvordan voldtekt og seksuelle overgrep forstås i ulike sammenhenger. Det finnes noe forskning som omhandler hvordan kvinner selv definerer egne erfaringer med seksuelle krenkelser og hvordan kulturelle forestillinger om kjønn, seksualitet og voldtekt spiller inn på deres forståelse og begrepsbruk.

I den norske kulturen, hvor seksualitetsnormene er knyttet til idealer om selvbestemmelsesrett, frivillighet og gjensidighet, kan voldtekt ses som et angrep på disse idealene. Likevel viser det seg at kvinner som har en erfaring som faller inn under den juridiske definisjonen av voldtekt, ikke nødvendigvis definerer egne erfaringer som voldtekt. Kulturelle forestillinger om hva en «ekte» voldtekt og et «ekte» offer er, kan forme kvinnes forståelse av egne erfaringer. Forskning viser at jo mer overgrepserfaringen ligner på den klassiske «overfallsvoldtekten», hvor en brutal overgriper angriper et uskyldig, ukjent offer ute i mørket, jo lettere er det å bruke begrepet voldtekt. Det er særlig graden av fysisk vold som er avgjørende for hvorvidt et overgrep defineres som voldtekt. I enkelte miljøer hvor uskyldsnormer står sterkt, argumenteres

det for at graden av fysisk vold har liten betydning for hvordan seksuelle krenkelser defineres. Jeg ønsker å undersøke nærmere hvordan norske kvinner med minoritets- og majoritetsbakgrunn oppfatter sin situasjon og helse etter at de har opplevd seksuelle krenkelser. Hvordan definerer de sine erfaringer, og hvordan bidrar kulturelle forståelser og profesjonelle perspektiver, inkludert de juridiske definisjonene av voldtekt og seksuelle overgrep, til å forme deres forståelse, begrepsbruk og handlingsvalg?

Forholdet mellom jus og helse

I og med at seksuelle overgrep og voldtekt er straffbare handlinger, må jusen forholde seg til ulike former for seksuelle krenkelser i håndhevelsen av loven. Samtidig har ulike helseprofesjoner utviklet diagnoser og behandlingsmetoder for dem som har opplevd seksuelle krenkelser. Diagnosene og behandlingsmetodene ble utviklet parallelt med kvinnebevegelsens synliggjøring av seksuell vold mot kvinner. Traumeperspektivet har ekspandert, og kunnskapen og bevisstheten om psykiske traumer gjennomsyret i dag behandlingsfeltet. Både den juridiske profesjonen og ulike helseprofesjoner må håndtere saker om seksuelle krenkelser. Kvinner som har opplevd seksuelle krenkelser, er gjerne i kontakt med både hjelpetilbudet, politi og rettsvesen. I tillegg har domstolene begynt å kalle inn psykiatere og psykologer som sakkyndige vitner for å uttale seg om psykiske traumer i saker om seksuelle overgrep og voldtekt. I saker hvor det søkes om voldsoffererstatning, må søker også legge ved en uttalelse fra behandler om sin psykiske helsetilstand.

Den juridiske profesjonen og ulike helseprofesjoner er på ulike måter knyttet til hverandre i arbeidet med seksuelle krenkelser. Jeg skal undersøke hvordan disse profesjonene og institusjonene forholder seg til hverandre i saker om seksuelle krenkelser. Her kartlegger jeg hvilke aspekter ved overgrepssituasjonen og psykososiale konsekvenser som vektlegges og gjøres relevante i vurderingen av skyld, straff og erstatning i den rettslige behandlingen av voldtekt og seksuelle overgrep, samt hvilket bilde av seksuelle krenkelser som skapes og blir kommunisert gjennom juridiske avgjørelser. Videre skal jeg undersøke hvilke aspekter ved ofrenes situasjon og atferd som er gjenstand for bekymring og blir problematisert av helsepersonell når de vurderer ofrenes helse. Til slutt vil jeg også undersøke hvilke utfordringer som kan oppstå i møter mellom profesjonelle og ofre med minoritets- og majoritetsbakgrunn i relevante institusjoner. ♦

New media practices and social change: A comparative study in sub-Saharan Africa

The world is in the middle of a digital revolution and has brought us to a situation in which interactive ICT become an ingrained part of most of our lives: Communication between close and distant others related to economic concerns, information gathering, community matters, global networking, politics, and identity, all increasingly involve digital mediation. In what ways and to what extent has this affected practices, social life and gender relations? Centre for Gender Research is partner in a new research project.

Av Ardis Storm-Mathisen, Researcher, Centre for Gender Research
ardis.storm-mathisen@stk.uio.no

These questions are at the core of the “New Media in a Changing Africa” (Mediafrica) project that started June 1 2015, with Centre for Gender Research as an important partner. This multi-disciplinary project – involving nine researchers and seven institutions in five countries – is funded by The Research Council of Norway (FRIPRO) and headed by Professor Jo Helle-Valle, Development studies, Oslo University College (see facts box).

The project focuses on Africa and the rapid changes that have taken place there the last two decades. In this period, Africa has experienced a relatively consistent economic growth, which suggests that broader social transformations are unfolding. The continent is also in the middle of a digital revolution. It is more than likely that there is a causal relationship between the two. Yet, to this day there is very little knowledge as to how they are linked. The Mediafrica project aims to generate insight into these links by looking at how media are actually *used* by people. The technological revolution does not by itself generate change; the effects of media practices depend on the social environment they are parts of: different social, political and economic environments will generate different social effects of media practices.

Media practice research in Africa has so far mainly dealt with corporate use and aggregated statistics on ICT diffusion and various policy and content related concerns. Studies of everyday uses have been carried out on a small scale and with limited possibility for generalization. The novelty of the Mediafrica project lies in the ambition, on the one hand, to generate detailed knowledge about the social mechanisms that explain changes in particular settings, and, on the other, to situate such knowledge in wider analytical frameworks that give grounds for generalization. Given the focus on how media is linked to social practice, practice theory is the analytical foundation of the research. The main analytical tool is comparison based on fieldwork in various sites and answers are sought in the form of social mechanisms. To develop

comparative methodology and new theoretical perspectives based on radical practice theory is also an ambition in the project.

Comparisons – over time, between different socialities and settings

Media’s social significance requires it to be linked to people’s everyday concerns. The investigation will therefore be open and explorative as to what concerns people’s media uses are linked to. What effects do new media have on local economic life? What new political divisions and alliances do media generate? How do media affect household, family and kinship relations? How do media affect gender relations and sexual practices? What effects do media have on health and religious practices? And how does new media affect space/place and mobility? Insights into the research questions will be sought through methodological triangulation of data generated through participant observation, surveys and other available material.

The project is designed as a ‘slanted’ comparison between field sites in sub-Saharan Africa that have been studied by the involved researchers earlier: two fieldwork sites in Botswana is the major case while field sites in South Africa, DR Congo and Zambia serve as supplementary cases. The field sites represent various types of social and political histories and cultures and are fruitful cases for comparative analysis of the ICT revolution in sub-Saharan Africa. Botswana is a stable and wealthy country, South Africa is turbulent but a motor of growth in sub-Saharan Africa while Zambia and DR Congo have, in different ways, gone through phases of recession and political breakdown. The World Bank estimates that sub-Saharan Africa will experience above 5% economic growth in 2014. Although ICTs are spreading extremely fast here – with an impressive growth in mobile cellular subscriptions – it remains the region with the lowest ICT Development Index (IDI), less than half the global average (ITU 2013). Household ICT access is still quite low and fixed (wired) and broadband penetration is marginal in large areas. However, the IDI varies greatly from one country to the next: South Africa and Botswana are ranked

as high up on the African list; Zambia is ranked in the middle and DR Congo towards the bottom. Based on data gathered from localities within these different countries systematic comparisons will be conducted between urban and rural settings, different socio-economic and social environments and over time.

Fieldwork in Botswana – on media practices and gender relations

Centre for Gender Research will take part in a six-month long fieldwork in Botswana – in collaboration with researchers from the University of Botswana and Oslo and Akershus University College – studying people’s practices with media in two sites: the capital Gaborone and a rural village. This work will follow up prior fieldwork (Helle-Valle 1996) and shed light on long-term changes in relation to gender, sociality and household dynamics, education, local politics, religion/health and mobility. We will use various in situ-methodologies that capture people’s practices through being there, spending time and be open to take in the unexpected; participant observation, dialogical interviews, audio/video/photo record of special events and public discourses (off- and online) relevant to the people studied. In addition we will study various secondary source materials and conduct two surveys: one in the village and one in Gaborone. These surveys are modelled after an extensive survey conducted in the village in 1990 (ibid), but have added questions on media use and with adjustments for more urban conditions. This will provide us with comparable data, spanning over a quarter of a century, and a unique source for insights into long-term changes and differences between urban and rural localities. The Botswana fieldwork will also serve as a reference case to which data from the other research sites will be compared. Centre for Gender Research will also take part in the broader comparative analysis across the fieldwork cases to study variations in how media use has affected gender relations in different political, economic and cultural conditions.

How media affects gender – a non-gender-centered gender study

An important task for Centre for Gender Research in the Mediafrica project is to focus particularly on how media affect gender relations. The approach applied in this research will be, on the one hand, to see gender as omnipresent, but on the other, that the extent to which it is central to people’s concerns varies. Moreover, the cultural, economic and socio-

political significance and effects of gender varies considerably, depending on the specific context gender practices are parts of. In line with the overall perspective in the project, focus will be on the practical reality in which gendered identifications and doings happen (and where human as well as non-human actors play a part). Thus, a crucial analytical approach in this project is that in order to grasp the social significance of gender we need to insist on always contextualizing gender. We need always to ask ourselves: By whom, in what ways, linked to what concerns and with what effects is gender practices linked to wider social concerns? This stance amounts to conducting what we call a non-gender-centric gender research and also an attempt to theoretically contribute to gender study: to insist on gender’s centrality, still acknowledging that gender is not anything in itself but always linked to various concerns and therefore always must be studied as part of the contexts and wider social processes in which it is made relevant and has effects. This is what the project attempts to do: Studying gender through the lens of media practices so as to show the richness, variety and unpredictability of gender as a factor in Africa’s changing face. ♦

Facts:

New Media Practices in a Changing Africa – a research project funded by the Research Council of Norway (FRIPRO) running from June 1. 2015 to May 31. 2018.

Research sites:
Botswana: Gaborone and a village
DR Congo: Kinshasa
Zambia: Lusaka
South Africa: Cape Town and a village

Partners and people involved:
HiOA, Development Studies Department, Professor Jo Helle-Valle
UiO, Centre for Gender Research, senior researcher Ardis Storm-Mathisen
LSE, Department of Media and Communication, Professor Wendy Willems
University of Birmingham, senior researcher Katrien Pype
University of Botswana, Department of Sociology, Botswana, Assistant professor Monageng Mogalagwe, Lecturer Gabriel Faimau & Lecturer Letshwiti Tutwane
University of Cape Town, Department of Social Anthropology, South Africa. Post doc to be appointed
Harvard University, Professor Jean Comaroff
Homepage: <http://www.mediafrica.no>

Fagtermer i kjønnsforskning

Terminologiprojektet er forankret i Nasjonalt fagråd for kjønnsforskning og i kjønnsforskningsmiljøene ved fire norske universiteter. Målet er å styrke bruken av norsk fagspråk i forskning på og undervisning i kjønn. Høsten 2014 inviterte Språkrådet alle norske fagråd til å søke om midler til terminologiarbeid. I konkurranse med åtte andre søkende fagråd var det til slutt kjønnsforskningen som ble valgt – som eneste prosjekt.

Av Amund Rake Hoffart, forsker ved STK
a.r.hoffart@stk.uio.no

Språkrådet er det nasjonale samordningsorganet for terminologiarbeid, og de er ansvarlige for å ta initiativ til og samordne tiltak som kan styrke norsk terminologi og fagspråk. Høsten 2014 inviterte Språkrådet alle norske fagråd til å søke om midler til terminologiarbeid. I konkurranse med åtte andre søkende fagråd var det til slutt kjønnsforskningen som ble valgt – som eneste prosjekt. I søknaden, innsendt på vegne av fagrådet, la vi vekt på at kjønnsforskningen er et ungt og tverrfaglig fagfelt som verken har egne norske fagordbøker eller har utført terminologisk arbeid av denne typen tidligere. Dessuten har flere sentrale termer i norsk kjønnsforskning blitt importert fra andre språk uten at tilsvarende norske termer har fått ordentlig fotfeste i fagdiskusjonene. Det overordnede målet med terminologiprojektet er derfor å bidra til å styrke bruken av norsk fagspråk i forskning på og undervisning i kjønn. Studenter er den primære målgruppen.

Arbeidsmetoden

Selve terminologiarbeidet består i å samle inn, registrere og formidle fagtermer som er sentrale i kjønnsforskningen. Resultatet vil bli en liste som er ordnet i det man kaller termposter. En termpost inneholder anbefalt term på bokmål, nynorsk og engelsk – f. eks. «kvinnebevegelse», «kvinnerørsle» og «women's movement» – samt en kort forklaring av termen. Hver termpost vil bli diskutert på arbeidsmøter hvor forskere fra flere av de største miljøene for kjønnsforskning er representerte: Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. I etterkant av disse møtene vil termene bli registrert i en termliste på internett som er tilgjengelig for alle, både studenter og fagfolk. Se termwiki.sprakradet.no

Fire tematiske underkategorier

Prosjektet ble påbegynt i mars 2015. Grovarbeidet har bestått i å samle inn en mengde aktuelle termer fra norske og engelske pensumbøker, fagordbøker og andre viktige verk i kjønnsforskningen. Antall innsamlede termer

ligger for øyeblikket på mellom 550 og 600 termer. Dette enorme termgrunnlaget har vi så delt inn i fire tematiske underkategorier: feminisme, kjønn, seksualitet og en samlekategori kalt «likhet/forskjell, likestilling og mangfold». Under vårt første arbeidsmøte i slutten av mai tok vi utgangspunkt i temaet feminisme, og vi brukte da flere timer på å diskutere oss fram til enighet om fjorten sentrale termer i feministisk teori, som for eksempel «patriarkat», «situert kunnskap» og «essensialisme». Denne første puljen med termer vil bli publisert i termwikien i høst, mens de tre gjenstående temaområdene – kjønn, seksualitet og «likhet/forskjell, likestilling og mangfold» – vil bli behandlet på kommende arbeidsmøter. ♦

I Huldas (h)ånd

Hånd og ånd forenes i ny klubb ved STK. Bakgrunnen for at det har oppstått en egen Huldaklubb, tilegnet dramatiker og kulturentreprenøren Hulda Garborg, er at senteret har fått midler til forskningsprosjektet «Gender, Culture and Power». Dette er et EØS-finansiert samarbeid mellom STK og to latviske universiteter, der en sentral del av STKs forskning vil være rettet mot Hulda Garborgs forfatterskap.

Av Amund Rake Hoffart, på vegne av Huldaklubben, STK
a.r.hoffart@stk.uio.no

Initiativet til klubbssamlinger kom riktignok ikke fra de involverte i prosjektet selv, men fra andre interesserte på STK: Elisabet Rogg og Tone Brekke. Som beskrevet i den første møteinvitasjonen henter klubbkonseptet internasjonal inspirasjon, fra de stadig mer populære strikkekafeene rundt om i verden. Huldaklubben er et samlingspunkt som tar sikte på å forene hånd og ånd, håndarbeid og tekst – en slags hybrid mellom en strikkekafe og en lesesirkel. Det er et stort sjangerspenn i tekstmaterialet. Vi har samlet inn romaner, politiske og filosofiske tekster, taler og dramaer. Også på håndarbeidsfronten kan vi fremvise et visst mangfold. Strikketøy har dominert, men vi har også hatt innslag av både broderier og stopping.

Vi er glade for å ha fått tillatelse og oppmuntring fra ledelsen til å bruke senterets lokaler etter arbeidstid. Man kan kanskje si det slik at disse samlingene er med på å utvide rommet for hvor, når og hvordan fagutveksling kan foregå, at klubbkonseptet åpner for nye måter å komme sammen om faglige interesser på. Formatet vi har valgt – høytlesning i gruppe, å lese for hverandre – har for flere av oss rett og slett vært litt uvant. Imidlertid vakte det stor begeistring da det allerede noen minutter ut i første høytlesningsøkt poppet opp en strikkemetafor («at rekke aarsakskjeden opp»). Vi tok det som et tegn på at klubben var på rett spor.

Tale om kvinnesaken

De to første klubbmøtene har vært sentrert om samme tekst: «Kvinderne og Samfundet». Dette er en tale som Hulda Garborg holdt ved to anledninger i 1915, i Oslo og Trondheim. I talen fremlegger Garborg sitt syn på kvinnesaken og ser den i sammenheng med en mer generell teori om menneskesamfunnenes utvikling. Garborg har ofte, nesten til

Hulda Garborg (1862-1934)

selv at ane det. Det gjorde de nemlig i det øieblik de forlangte full likestilling i alt, helt fra den første oppdragelse. – Jeg tror selvfølgelig ikke, at kvindene er et lavere væsen end manden; men jeg tror hun er et andet, og ut fra det maa vort samfund bygges».

Gjetteleker

Høytlesningen har til tider stoppet opp for å gi plass til kommentarer og spørsmål. Disse avbruddene har gitt opphav til noen interessante tolkningsdiskusjoner, eller det som kanskje kan kalles «gjetteleker»: Er det jødene som blir omtalt som «de tilfældige haandteringers folk»? Og hvem sikter Garborg til når hun refererer til «kvindesagens største profet»? Kan det være Katti Anker Møller? Charlotte Perkins Gilman? Garborgs tale om kvinnesaken inneholdt dessuten en godbit for terminologisk interesserte, nemlig ordet «applanasjon». Ordet dukket opp flere steder i teksten, uten at noen av oss kunne forklare dets betydning. Ut fra kontekstene ordet ble brukt i forstod vi at dette var et fenomen eller en utvikling som Garborg var bekymret for. Etter noen google-søk fant vi ut at ordet «applanasjon» viser til en avflating, og at det Garborg bekymrer seg for, er en kjønnsapplanasjon, det vil si en av- eller utflating av forskjellene mellom menn og kvinner.

På leselisten for kommende klubbmøter står utdrag fra boken *Kvinden skabt af Manden*, utgitt anonymt i 1904, samt noen av Garborgs dramaer. Alle interesserte, både fra STK og utenfra, er velkomne. ♦

Et stykke forskningsrådshistorie

Arbeidet med Norges forskningsråds historie er godt i gang. Og selv om denne ikke handler så mye om kjønn, kan rådets betydning for rekruttering og kvalifisering av kvinner til forskning i Norge vanskelig overdrives. I tillegg etablerte det som den gang het NAVF, Sekretariatet for kvinneforskning (1977–1996) og delfinansierte universitetssentre for kvinne- og kjønnsforskning. Egne program for tverrfaglig kjønnsforskning ble òg lansert, med videreføring inntil ganske nylig. Slik inngår også STK i historien om Norges forskningsråd, sier forsker på dette prosjektet Eirinn Larsen, til Bulletin.

Av Eirinn Larsen, historiker og seniorforsker ved Senter for næringslivshistorie, Handelshøyskolen BI, gjesteforsker ved STK våren 2015

Forskningsrådet er et omfattende og ganske skremmende forskningsobjekt. Det fyller ikke bare hundrevis av hyllemeter på Riksarkivet, en liten, men svettbratt sykkeltur fra STK. Alle universitets- og høyskoleansatte har også meninger om dette snart 70-år gamle rådet, og ofte ut fra egne erfaringer. Enten fordi man aldri fikk de forskningsrådspengene en syntes selv å ha fortjent. Eller fordi rådets «stakeholders» og departementsrepresentanter en gang tok seg friheten å dirigere selv et grunnforskningsprogram.

Forholdet mellom politikk og vitenskap er et sentralt tema i forskningsrådets historie. Også kapittelet om rådets betydning for norsk kvinne- og kjønnsforskning behandler dette. Ikke som en enkel og ensidig relasjon, men som et historisk foranderlig forhold om politisering av forskning og forskningsbasert politikk blant annet. Og om kampen om den frie forskningen, selvsagt. Det unike i norsk sammenheng er likevel det at staten tidlig ble en viktig partner for kvinne- og kjønnsforskningen. Det gjorde trolig forskningsrådet til en langt viktigere aktør i kjønnsforskningens norske historie enn hva tilsvarende råd har vært i andre land, inkludert hos våre nordiske naboer.

Kvinnelige forskningsentreprenører

De var unge de kvinnelige forskningsentreprenørene som i 1976 presenterte rapporten «Forskning om kvinner», etter å ha utredet saken på norsk vis etter initiativ fra NAVF. Noen menn var også med, men i Sekretariatets ettertid er de alle glemt. Igjen står Hanne Haavind, utvalgets leder, og en skare høyt utdannede kvinner med henne. Mange av dem var selv aktive i den nye kvinnebevegelsen.

Sekretariatet for kvinneforskning representerte som Beatrice Halsaa tidligere har uttalt, en videreføring av

kvinnekampen i en tid da kvinnebevegelsens styrke var avtakende. Søsterskap ble på den måten fornyet og forlenget på tvers av institusjoner, fag og disipliner. Likevel valgte de kvinnelige forskningsentreprenørene ulike strategier den gangen. Humaniora fikk penger til individuell kvalifisering, mens samfunnsforskerne altså bygget det nye perspektivet utenfra i ly fra Sekretariatet – en nasjonal og internasjonal nyskaping. For ulikt de første kvinnelige professorene i Norge var det samfunnsvitenskapen som tiltrakk seg etterkrigstidens voksende gruppe vitenskapskvinner. Men hvordan skal deres holdning til staten fortolkes nå i ettertid?

– Norske kvinne- og kjønnsforskere var statsstrategiske, uttalte Harriet Bjerrum Nielsen under min presentasjonen av forskningsrådets «kjønns historie» på STK i vår. – Men om kvinneforskerne så verdien av staten for å realisere egne faglige prosjekter og ambisjoner, drev de samtidig utstrakt statskritikk i forskningen sin, fortsatte hun. – I Danmark var kvinneforskerne ikke så flinke til å balansere de to hensyn, noe de også betalte dyrt for i ettertid.

Jeg tror det er mye i karakteristikken «statsstrategisk» som Bjerrum Nielsen lanserte for å erstatte min egen og langt mindre avveide «statslojal». Blant annet evner beskrivelsen å gripe det politisk-strategiske partnerskapet som etter hvert utviklet seg mellom myndighetene og kvinneforskerne i Norge. Samtidig kommer man ikke utenom at kvinne- og den seinere kjønnsforskningen også har produsert evidens til likestillingspolitikken og etterspurt kunnskap til det statsfeministiske apparatet. Også det at likestilling i dag er blitt en norsk merkevare, henger kanskje sammen med kvinne- og kjønnsforskningens evne til å se positivt på staten? Jeg bare spør.

Et likestillingsland bygget med forskning

Dessverre står det lite i *Norsk likestillingshistorie* (2013) om kvinne- og kjønnsforskningens rolle i konstruksjonen av likestillingslandet Norge. Boken som jeg skrev sammen med Hilde Danielsen og Ingeborg W. Ovesen, var et oppdragsprosjekt fra BLD med knappe ressurser. Det er ikke det samme som at vi ikke tenkte på kvinne- og kjønnsforskningens betydning for den norske likestillingsvaren. Historien om forskningsrådet er derfor en gylden anledning til å ta igjen det forsømte, selv om tiden igjen er knapp. Men det som lokker en halvt næringslivshistoriker som meg selv, er også det at i Norge steg troen på staten i kjønnslikestillingsarbeidet samtidig som andre samfunnsområder ble liberalisert og deregulert. Hvorfor det?

Hadde det noe med kvinne- og kjønnsforskningen å gjøre og dens tro på staten for å realisere egne faglige og samfunnsmessige målsettinger? Eller var det slik at kjønnslikestillingen faktisk kostet myndighetene langt mindre enn hva det tjente landet. Jeg bar spør.

I hvert fall ble Sekretariatet for kvinneforskning ansett som så anvendelig at myndighetene i 1996 foreslo å legge det inn under det planlagte Kompetansesenteret for likestilling, bygget på restene av Likestillingsrådet blant annet. – Men der gikk altså grensen, opplyste Elisabet Rogg under en korridorprat på STK i vår. Istedenfor fikk kjønnsforskningen Kilden og et eget program i det nye Forskningsrådet, men bare til låns.

Balanse i forskning og finansiering

Det verserer ulike fortolkninger om hvorfor kjønnsprogrammet forsvant fra forskningsrådets à la carte-meny. Noen nevner Hjernevask, andre at femokratens tid i rådet var forbi og at noen ønsket programmet til livs til tross for dets internasjonale orientering og gode evaluering. Men selv om rådet utvilsomt er en del av STKs historie og mange ønsker seg tilbake til gamle tider, må en samtidig tørre å stille spørsmålet: Hva om rådet ikke fantes, ville det gjøre noe med STK?

Vel, noen vil vel kanskje si at vi er der allerede i og med at rådets nye Balanse-program ikke primært finansierer forskning. Samtidig har STK i dag ervervet seg en solid plass i UiO-familien med undervisning, seminarvirksomhet og forskningstid for dem i faste stillinger. Mindre tradisjon synes det å være for å hente inn midler fra private kilder, næringsliv og å bedrive annen oppdragsvirksomhet.

Om Norge var alene om sitt Sekretariat for kvinneforskning, etablerte de fleste land offentlige forskningsråd før og etter andre verdenskrig. Det var på mange måter en trend som viste at en var en kultur nasjon på linje med andre, moderne og framtidsrettet. I tillegg hadde organisasjonsformen den fordel at den sikrer kompetanse og innsikt på et område hvor statsforvaltningen kunne lite. Vitenskapsmiljøene skulle slik ta del i den statlige myndighetsutøvelsen. I Norge foregikk dette i en tid da troen på vitenskapens nytte var stor, rett etter satsingen på den anvendte forskningen under andre verdenskrig.

Samtidig var det også den gang som nå, mange vitenskapsfolk som bekymret seg for den rene vitenskapens kår. Den forskningen som ikke så enkelt kan omsettes på et marked, kjøpes og selges. Slike talsmenn og -kvinner vil gjerne hevde at vitenskapen trenger frihet til å utvikle seg på egne premisser framfor å være et instrument for å finne fram til praktiske løsninger. Snarere enn offentlige forskningsråd med sine nasjonale målsettinger må man ha forskningsfond frie for politiske prioriteringer.

Tradisjon for nytenkning

Ennå i dag løper disse to tradisjonene sammen; den liberale «vitenskapselitismen» og vitenskap som redskap for den reformerende statsmakten. Også i diskusjonene om kjønnsforskningens og STKs framtid uten et eget program i forskningsrådet, kan disse være til nytte. For det er en slags ironi i hele forskningsrådsdiskursen og -historien: på den ene siden ønsker vitenskapsmiljøene mer offentlige penger til forskning, på den andre siden vil de ha seg frabedt kravet om anvendelse og samfunnsnytte.

I norsk kjønnsforskning er det tradisjon for å være statsstrategisk. Det utelukker ikke kritisk refleksjon og fagutvikling. I forskningsrådets historie var det snarere et uttrykk for nytenkning. ♦

8. mars: Dei nye feminismane

Kring 150 møtte opp til Universitetet i Oslo si 8. marsmarkering i Urbygningens Gamle festsal. Tema for kvinnedagen dette året var den nye feminismen, og bakteppet er oppblomstringa av feministiske engasjement i det offentlege rom. I media, inkludert sosiale media, har kronikkar og debattar igjen byrja sette feminisme på dagsordnen. Formålet med markeringa var å sjå nærare på kva det er som karakteriserer denne nye bølga.

Kvinnedagen 8. mars - 100 år i Norge

TEMA: De nye feminismane

1915 8. MARS 2015

Viderefører dagens engasjement spørsmål og saker fra den tidligere kvinnebevegelsen, eller er temaene og innfallsvinklerna annerledes? Er vi inne i en ny feministisk bølge?

Kl. 11.00–11.45:
Innledning v/Ole Petter Ottersen, rektor, Universitetet i Oslo.

Foredrag v/ Ellen Aanesen:
Fra 3 års fengsel til selvbestemt abort

Aborthistorien – dessverre alltid like aktuell.

Ellen Aanesen, forfatter og tidligere journalist og dokumentarfilmsregissør (NRK-TV).

Kl. 12.00–13.30
Paneldebatt: De nye feminismane
Oda Faremo Lindholm • Susanne Skjørberg
Victoria Wæthing • Noor Jdid

Oda Faremo Lindholm, Forfatter av Bullshit-trekk, Gyldendal 2014.
Susanne Skjørberg, Redaktør for bloggkollektivet MadBum.
Victoria Wæthing, sammen med Karen Thue, medforfatter av Bilstemper, Kagge 2014.
Noor Jdid, Stipendiat, Institutt for Fredsforskning, FRED.

Ordstyrer: Marina Tofing, Kommunikasjonsdirektør, UiO
Faglig ansvarlige: Tone Brekke og Beatrice Halsaa, STK

UiO: Sentral for tverrfaglig kjønnsforskning
Universitetet i Oslo

STED: Gamle festsal. Åpent for alle. Fri entré!

Gamle festsal, Domus Academica (Urbygningen), Karl Johans gate 47.

Av Reinert Skumsnes, ph.d.-stipendiat, STK
reinert.skumsnes@stk.uio.no

Innleiingsvis vart det trekt liner frå kvinnesaks-pionerane Alexandra Kollontai, Katti Anker Møller, Gina Krog og Aasta Hansteen på tidleg 1900-tal, og ein spør seg: Kva former for organisering, aktivisme og uttrykksformer er viktige i dag? Er det nokon samanheng mellom den eldre og den nye kvinnesaka, eller dreiar det seg om ulike tema og innfallsvinklar? Kva er relasjonen mellom det personlege og det politiske i feminismen anno 2015? Er me inne i ei ny feministisk bølge?

Behov for internasjonalisering?

Rektor ved Universitetet i Oslo, Ole Petter Ottersen, opna arrangementet. Han snakka om eit «vellukka» feministisk engasjement på nasjonalt nivå, og viste blant anna til artikkel om Elise Ottesen-Jensen (Ottar) i Aftenposten same dag. Jensen vart i 1972 vurdert til Nobels fredspris for sitt engasjement og klarsyn i kvinnesaka.

Rektor peikar særleg på behovet for internasjonalisering. Han viser til ein rapport i det amerikanske tidsskriftet *The Lancet* der globalhelse, og ikkje minst kvinnehelse og kvinners utdanning stod i høgsetet. Vidare framhevar rektor store globale variasjonar, og han problematiserer blant anna spedbarnsdød og familiestrukturar, og det politiske bakteppet. Han etterlyser handling og spør: Kvifor skjer det ikkje meir?

Avslutningsvis fortalte rektor at Gamle festsal var tidlegare stortingssal, og at det faktisk var i denne salen at lover om kvinners rettar vart vedtatt på 1850-talet. Seinare har Universitetet i Oslo sin eigen Lucy Smith vore ein av dei viktigaste forkjemparane

Foto: Emil Nicklas Johnsen, STK

Ellen Aanesen heldt dagens hovudinnlegg om abortkampen anno 2015.

for kvinnerett og barnerett som eigne fagområde. I 2003 blei ho medlem av FN's barnekomité som heldt overoppsyn med barnekonvensjonen.

Abortkampen – dessverre alltid like aktuell

Forfatter og tidlegare journalist og dokumentarfilmregissør i NRK, Ellen Aanesen heldt dagens hovudinnlegg med tittelen: «Fra 3 års fengsel til selvbestemt abort. Aborthistorien – dessverre alltid like aktuell». Ho tok opp tradisjonelle kvinnespørsmål og aborthistoria. Aanesen slo tidleg fast at abortsaka ikkje er over, men snarare framleis er høgst aktuell i store delar av verda: Det er avgjerande at kvinner har fridom og ansvar for eigne val, og dokumentarfilmen hennar *Ikke send meg til en «kone», doktor, fra 3 års fengsel til selvbestemt abort*, er ei levande skildring av nettopp dette.

I Aanesen si forteljing stod tre generasjonar Møller som dei store heltinnene. Katti Anker Møller (1868–1945) starta kampen. Ho skreiv avisinnlegg og krov at folk skulle snakke, til og med rope og syngje ut om retten til å bestemme over eigen kropp. Møller drog på landsturne og heldt foredrag med fokus på kunnskapsformidling om prevensjon og mødrehygiene.

Ho tok til orde for retten til legehjelp, og mot å gå til «kloke koner». La oss spare kvinnene sine liv! Vidare var det viktig å ta eit oppgjær med legestanden, som hevda at kvinner som ynskte abort, var å rekne som prostituerte, og samfunnsnormene som såg det uynskte barnet som passende straff for kvinna sin manglande (reinskap og) dyd. Møller stilte spørsmålet: Kven er me til å dømme? Dette måtte vere kvinnene sjølve si sak! Det handla om moderskapet si frigjerung!

På 30-talet engasjerte andre generasjon Møller seg også aktivt i kvinnesaka, og i 1935 kjem det første lovforslaget om utvida høve for legar til å utføre abort. Saka vart ikkje godkjent på grunn av sterk motstand frå kyrkja. Dette synet heldt fram, og i 1969 rekna kyrkja abort som drap, i 70-åra som avgudsdyrking og samanlikna det med nazidrap og Hiroshima.

Aanesen fortel om fosterfordrivingspraksisar, og at det i 1920-åra årleg døyde åtte kvinner – dei fleste frå arbeidarklassen – på grunn av abort hos kloke koner. Talet på legale abortar steig derimot frå 60-talet, og på 70-talet utgjorde legale abortar fleirtalet. Siste dødsfall etter illegal abort i Noreg var i 1968. I 1969 vart lovforslag om rett til sjølvbestemt abort vedtatt på Arbeidarpartiet sitt landsmøte, men når saka kjem opp på Stortinget i 1974, vart den nedstemt. Med tredje generasjon Møller som aktiv kvinnesaksforkjempar (Nokon må tale for dei tause!), kjem saka opp igjen allereie året etter, men trass i vedtak vart nemndene si rolle og legane sin reservasjonsrett ståande. I 1978 vart endeleg abortlova slik me kjenner den i dag, vedtatt med ei stemmes overvekt. Motstanden stod framleis sterkt.

Hovudpartane i abortsaka har heile tida vore legane, kyrkja og kvinnene. Ein har prøvd å teie i hel kvinner sin seksualitet, og spørsmålet spanner i all hovudsak kring retten til kontroll over fruktbarheit. Det vil seie: Var livet gitt av gud, eller var livet gitt av kvinna? Aanesen trekte fram gynekolog Per Ragnar Nilsen si rolle, og korleis tv-reportasjar sitt fokus på handsaminga av kvinner i dei ulike nemndene som vurderte abortspørsmål, førte til at Nilsen til slutt måtte bøye av for kvinnene sitt krav.

I ettertid er det vanskeleg å forstå kor stor makt kvinnene faktisk hadde i denne debatten. Det kan vere vanskeleg å forstå kor problematisk abortspørsmålet var, og ikkje minst kor nær dette faktisk er til vår eiga tid. Dessutan er

Framhald neste side

«Relationality, Subjectivity and Affective Life»

Konseptet *relasjonalitet* har i senere år vært populært blant forskere interessert i subjektivitet og det affektive liv, særlig med fokus på kjønn og familie. 3.–4. mars holdt Sasha Roseneil et ph.d.-kurs på STK som hadde som mål å utforske historien til relasjonalitetskonseptet, og hvordan konseptet brukes i moderne forskning.

Av Anna Young, ph.d.-stipendiat, STK og ILOS
anna.young@stk.uio.no

Tema for kurset «Relationality, Subjectivity and Affective Life» var konseptet relasjonalitet, som bygger på at mennesker ikke er stabile, avgrensede vesener, men at vi formes gjennom våre relasjoner til andre. Kurset ble ledet av professor II ved STK, Sasha Roseneil, som til daglig er professor i sosiologi og sosialteori ved Birkbeck College i London. Deltakerne på kurset kom fra Universitetet i Stavanger, Kunsthøgskolen i Oslo, Det teologiske fakultet, Det teologiske menighetsfakultet og Institutt for arkeologi, konservering og historie og STK ved Universitetet i Oslo. Kurset bestod av en blanding av forelesninger og diskusjoner sentrert rundt presentasjoner som studentene skrev på basis av pensumtekstene.

En innføring i relasjonalitet. Første kursdag presenterte hver student seg selv, sin faglige bakgrunn og avhandlingstemaet sitt. Deretter holdt Roseneil et foredrag der hun skisserte utviklingen av relasjonalitetskonseptet innenfor filosofi, psykoanalyse og sosiologi, og trakk frem viktige problemstillinger innenfor feltet. Ifølge Roseneil er målet med relasjonell forskning å unngå reduktive former for analyse, som kun ser på menneskets indre uten å ta tak i hvordan mellommenneskelige relasjoner også spiller inn.

Etter foredraget gikk gruppen i fellesskap gjennom pensumtekstene som særlig omhandlet relasjonalitet, psykoanalyse og subjektivitet. Et viktig tema var intersubjektivitet, som ble diskutert på basis av Jessica Benjamins artikkel «Recognition and Destruction: An Outline of Subjectivity». Intersubjektivitet skal være en motvekt til subjekt-objekt-tankegangen, og ph.d.-studentene var særlig interessert i hvordan intersubjektivitet kan brukes for å unngå objektivering i forskningssammenheng. Artikler av Judith Butler og Lynne Layton inspirerte diskusjoner om sammenhengen mellom relasjonalitet, affekt og politikk. Begge forskerne argumenterer for at økt individualisering i det neoliberale samfunnet fører til at sårbarhet og empati blir sett på som uønskede egenskaper, og at dette muliggjør undertrykking og overgrep mot grupper som ansees for å være annerledes.

Affektteori. Andre kursdag begynte med en fellesdiskusjon om pensumtekstene, med fokus på affektteori. Affekt kan være et ullent begrep, men betegner som regel den mer legemliggjorte,

mindre bevisste delen av følelseslivet. Dette gjør affekt mer flytende og uhåndterlig enn det vi kan kalle følelser, som er mer bevisste og mer forankret i diskurser. Studentene presenterte artikler av sentrale figurer innenfor affektteori, som Eve Sedgwick, Sarah Ahmed og Lauren Berlant. Ahmeds artikkel «Affective Economies» ledet til en diskusjon om hvordan affekt kan sies å «sirkulere» i et samfunn, og hvordan dette kan føre til at grupper eller enkeltpersoner blir utsatt for rasisme, diskriminering eller skyldpåføring. I tillegg ble kritikker av affektteori og den relasjonelle vendingen diskutert på grunnlag av artikler skrevet av Clare Hemmings og Ruth Leys.

Empiri og metode. Siste halvdel av kursdagen var viet til metode og empiriske undersøkelser. Her holdt Roseneil først et foredrag om de psykososiale metodene hun selv har brukt i forskjellige prosjekter, før gruppen hadde en fellesdiskusjon om metode. I diskusjonen om empiriske undersøkelser var intervjueteknikk et viktig fokus, da Roseneil hadde forelest om sin bruk av Biographical Narrative Interpretive-metoden og Free Association Narrative Interview-metoden. Ett av kjennetegnene ved disse metodene er at intervjudeltakeren i stor grad får mulighet til å snakke fritt uten avbrytelser fra intervjueren. Flere av studentene var interessert i hvordan disse metodene kan tilpasses til ph.d.-nivå, der begrensninger i tid og ressurser ofte vil bety at man ikke har mulighet til å følge metodene fullt ut. Forskerens rolle ble også diskutert, da relasjonalitetstankegangen oppfordrer akademikere til å bruke deres egne livserfaringer i forskningen.

Kurset var en solid og tankevekkende innføring i relasjonalitetskonseptet, der studentene ble kjent med sentrale aktører og diskusjoner, så vel som kritikker av denne teoretiske vendingen. Roseneil oppfordret studentene til å tenke på hvilken rolle subjektivitet og det affektive liv har i deres egne prosjekter, og delte nyttige erfaringer om hvordan hun selv har anvendt disse teoriene i sin egen forskning. De varierte faglige bakgrunnene til de deltakende ph.d.-studentene førte til en rekke interessante diskusjoner og utvekslinger rundt relasjonalitet og affekt, og hvordan disse konseptene kan anvendes innenfor både sosiologi, psykologi, historie, kjønnsstudier, religionsstudier, kunstnerisk praksis og litteraturvitenskap. ♦

Foto: Emil Nicklas Johnsen, STK

I panelet: Jdid Noor, stipendiat ved Institutt for fredsforskning (PRIO); Oda Faremo Lindholm, forfatter av boka *Bullshitfilter* (2014); Susanne Sjørberg, redaktør for bloggkollektivet *MadDam*; og Victoria Wæthing, medforfatter av boka *Blåstrømper* (2014).

det viktig å hugse at saker om abortspørsmålet framleis er realiteten i store deler av verda. Me må ikkje gløyme at den viktigaste parolen under fjorårets 8. marsmarkering var relatert til nettopp dette (legar sin reservasjonsrett). Rett nok er ikkje debattens kjerne lenger så sentrert kring religion og moral, men til forskjell frå tidlegare disputtar står debatten i dag kring spørsmål om når eit foster vert liv, og når livet er eit barn.

Spenningar og mangfald i dagens nye feminisme

Siste del av arrangementet var sett av til paneldebatt med formål å løfte fram spenningar og mangfald i dagens nye feminisme. Dei fire representantane var handplukka som representantar for dei ulike sidene av den skriftlege norske offentlege debatten. Dei var: Jdid Noor, stipendiat ved Institutt for fredsforskning (PRIO); Oda Faremo Lindholm, forfatter av boka *Bullshitfilter* (2014); Susanne Sjørberg, redaktør for bloggkollektivet *MadDam*; og sist, Victoria Wæthing, medforfatter av boka *Blåstrømper* (2014). Ordstyrar var Marina Tofting, kommunikasjonsdirektør ved UiO.

Ein diskuterte kva som er den nye feminismen sine mål, kunst og media som uttrykksform, men også kor vidt det er på tide med tjukkare «kjønnsbrille». Det er tydeleg at dei ulike feministgrupperingane har ulike fokusområde, noko som ikkje er uproblematisk, men både under paneldebatt og seinare innspel frå salen, returnerte ein stadig til felles tema som respekt, mangfald, endra demografi og global migrasjon.

På tampen vart det samla opp innspel frå salen. Først kom det spørsmål om rådgjeving, jamfør ulike fokus blant jenter og gutar i ungdomskultur. Gutar er opptatt av porno utan å sjå problemstillingar med dette, men motsett syns dei det er problematisk med jentene sitt mensfokus. Korleis løyse dette? Andre innspel påpeika ord si makt, og at ord lett kan skape sjølvforakt. Behov for nye ord!

Trass problemstillingar kring fellesflater for samarbeid kan ein forsiktig konkludere med ei målsetting om å styrke fokuset på det ein faktisk har felles: Saman kan ein oppnå endring, og ikkje minst ei betre verd! ♦

Kjønnets gjenkomst, andre akt

Hvorfor må alle jenter ha langt hår og prinsessekjoler? Hvorfor må smågutter ha svarte t-skjorter med dødningehoder på? Både stiletthælene og de falske øyenvippene øker i høyde/lengde. Det kan se ut til at kjønn er på vei tilbake for full musikk. Hva er det som skjer? Slike spørsmål oppsto på STKs dagsseminar «Kjønnets gjenkomst» i fjor høst. Diskusjonene var stimulerende, og alle ønsket seg en oppfølger. Den kom 6. mars 2015.

Av Kjersti Ericsson, professor emerita
kjersti.ericsson@jus.uio.no

Utviklinga er tvetydig. Parallelt med lengden på de falske øyevippene vokser også respekten for alternative livsstiler og samlivsformer. Diskusjonen om kvinner og lederstillinger er minst like intens som før, og 8. mars-togene har fått et oppsving. Er kjønnets gjenkomst en medie- og/eller markedsgrøe, eller stikker det dypere?

Endring i kjønnsforskjellene?

Det som skjer kan ikke uten videre avvises som backlash. Men kanskje betyr kjønnsforskjellene noe annet enn før. Handler det om jakt på mening, om å holde fast i noe kjent? Eller er det et uttrykk for at det heterofile mønsteret ikke lenger er (normativ) skjebne, men et mulig valg – et valg kvinner kan ta med fynd og klem, og vise det med langt, flagrende hår og avgrunnsdyp utringning?

Disse spørsmålene var utgangspunkt for seminaret «Kjønnets gjenkomst» i oktober. På seminaret i mars i vår var de overordnede spørsmålene som skulle drøftes, disse: Hvorfor ser vi en økt investering i kjønnsforskjeller, *sammen med* en sterk vekt på likhet mellom kjønnene? Og hvorfor er forskere og politikere så tause om dette, hvorfor synes de det er irriterende når temaet tas opp?

Kvinner livssammenheng

Dagens første innleder, Ulrike Prokop, erklærte at hun verken var taus eller irritert. Mange vil huske boka hennes om kvinners livssammenheng, strategienes begrensning og ønskenes umåtelighet, som kom på 1970-tallet. Der skriver hun om den kvinnelige livsformen, med omsorg og arbeid som ikke er innrettet på markedet som det sentrale, og hun diskuterer den mentaliteten som vokser fram av dette. For Prokop er ikke det kvinnelige en (biologisk) essens, men et resultat av bestemte historiske forhold. Mange har sett på nettopp det ubetalte arbeidet og den grenseløse omsorgen kvinner forventes å levere, som noe av kjernen i kvinneundertrykkinga. Veien til frigjøring gikk gjennom lønnsarbeidsmarkedet og lik deling av det hus-

og omsorgsarbeidet som ikke teknologien og samfunnet kunne overta. Men for Prokop ligger det også samfunnsendrende, utopiske muligheter i kvinners livssammenheng. Kvinners tradisjonelle kulturer er ikke identiske med de restriksjonene patriarkatet legger på dem. Hovedproblemet er ikke at kvinnesfæren eksisterer, men at den er underordnet og blir dominert av markedskreftene.

Det liberale synet

Både i det 19. og det 20. århundre prøvde deler av feminist-bevegelsen å leve ut noen av de utopiske, samfunnsendrende mulighetene i kvinners livssammenheng, framholdt Prokop. Disse forsøkene tok form av alternative og kollektive samlivsformer. De tradisjonelle likestillingskravene ble opplevd som uttrykk for en strategi som var for begrenset i forhold til kvinners «umåtelige ønsker» om et annet slags samfunn og et annet slags liv. Men denne utopiske dimensjonen forsvant da kvinnespørsmålene ble overtatt av eksperter som skulle levere til partier og politikere. Den øvrige feministdebatten forsvant inn i akademia, og der ble alt snakk om kvinnelig omsorg avvist som essensialisme. Med nyliberalismens hegemoni ble synet på likestilling ytterligere beskåret. Nå handler det om lønnsarbeid og ledende stillinger for kvinner. Det liberale synet ligger i bunnen: Yrkesarbeidet er det som skaper verdi, omsorgsarbeid er bare heft som truer kvinners effektivitet i yrkeslivet. I dag har kvinner valgfrihet og mulighet til sjølrealisering på liberalistiske betingelser: De må posisjonere seg, disiplinere seg og gjøre optimalt ut av egne muligheter for å oppnå suksess i en verden som fortsatt domineres av en mannlig livsstil. Vinnerkvinnen i dette systemet har også seksuell tiltrekningskraft.

Klasseskiller

Men der det finnes vinnerkvinner, finnes det også taperkvinner: Det er kvinner som er passive, avhengige av andre, kanskje også av velferdssystemet, de lar seg sjøl seile uten å «ta tak» i livet sitt. Den disiplinerte og sjøloptimaliserende vinnerkvinnen på den ene sida og den passive, avhengige taperkvinnen på den andre – her tegnes et tydelig klasseskiller. Ulrike Prokops dom over denne versjonen av likestilling er hard: Neo-liberalismen

har stjålet feminismens klær. Men den er anti-emansipatorisk, den skjuler klasseskiller og gjør solidaritet umulig.

I en viss forstand vil nok Ulrike Prokop ønske kjønnets gjenkomst velkommen, nemlig hvis det kunne komme i form av den utopiske, samfunnsutfordrende dimensjonen ved kvinners livssammenheng. Men dagens pinefullt slanke kropp og omhyggelig sminkete fjes ser hun som et uttrykk for at kjønn er underkastet nyliberalismens disiplinerende betingelser.

Forskjellsfeminisme

Dagens andre innleder, Elisabeth L'orange Fürst pekte på den norske skepsisen mot såkalt forskjellsfeminisme. Forskjellsfeminismen oppfattes som essensialistisk og beskyldes for å operere med binære skiller. Hun kritiserte likhetsfeminismen for å forstå likhet som identitet. Men det er mulig med likhet (i betydningen equality, ikke sameness) og mangfold. I Norge ser idealet ut til å være identitet mellom kvinne og mann. Det vi nå ser utvikle seg i hår, klær og estetisk stil, er kanskje en gjenkomst av det fortrenge – nemlig kjønn? Hvorfor denne moralske panikken over unge kvinner som baker cupcakes? Også L'orange Fürst så potensialet i en positiv femininitet som rettet seg mot den byråkratisk rasjonelle, kapitalistiske samfunnsformen. Representerer cupcakene kanskje en liten flik av en kvinneutopi?

Spire til nye alternativer former for samliv og intimitet

I diskusjonen var andre mer skeptiske til Prokops analyser. Har ikke den utviklinga Prokop tegner et så svart bilde av, også skapt nye muligheter til utfoldelse? ble det spurt. I familien ser vi tendenser til en ny slags relasjon mellom barn og foreldre, er ikke det verdifullt? Og ser vi ikke nettopp spirer til nye, alternative former for samliv og intimitet, blant annet at vennskap får en ny mening? Prokop maler med for bred pensel når hun framstiller det som om nyliberalismen utrydder all omsorg, intimitet og solidaritet.

Prokops arbeid prøver imidlertid å holde ambivalensen levende. Og *det* er viktig. Ingenting er svart/hvitt, heller ikke i feminismen og femininiteten. Ambivalensen må vi holde fast på i den fortsatte jakta på kjønnets gjenkomst, lød oppsummeringa. Og jeg må tenke på TV-intervjuer med Therese Johaug, rett etter at hun har vunnet et eller annet som i gamle dager ville kvalifisere til betegnelsen «manndomsprøve». Hun hiver etter pusten, det lange, lyse håret flagrer og øyeminken renner i svarte, strie strømmer. ♦

Flere nye prosjekter ved STK

STK og MN-fakultetet gikk sammen og søkte Forskningsrådet om penger til et stort kjønnsbalanseprosjekt. Og penger fikk vi! STK får en postdoktor knyttet til prosjektet i 3 år. Postdoktoren skal bidra med forskning på kjønnsbalanseproblemstillinger, som del av kunnskapsgrunnlaget for den kjønnsbalanseendringa som er målet for dette prosjektet – som har fått navnet FRONT: Female researchers on track. Følg med på prosjektets nettside: <http://www.mn.uio.no/for-ansatte/organisasjon/fakultetsadministrasjonen/prosjekter/front/>

I mai 2015 signerte vi partnerskapsavtale med Centre for Social Studies (CES) ved University of Coimbra. Dette er det andre utviklingsprosjektet i Portugal knyttet til satsingen Norway Grants vi på STK dermed deltar i. Norway Grants er EØS-utlysninger av midler hvor forskere eller NGOer i en rekke land i Europa kan få finansiert forsknings- eller utviklingsprosjekter gitt at de samarbeider med relevante miljøer i Norge. STK skal bidra med faglig rådgivning. Prosjektet heter Local Gender Equality – Mainstreaming De Género nas Comunidades Locais, og har fokus på hvordan jobbe frem likestilling i lokaldemokratiet i Portugal. Vår gjesteforsker Lotta Snickare, (postdoktor ved KTH i Stockholm, med et utvekslingsstipend som har bragt henne hit til STK) – har jobbet med lederutvikling i en årrekke, og har gått inn som STKs forsker i dette prosjektet.

I august var startskuddet for ytterligere et EØS/Norway Grants-finansiert prosjekt, dette et forskingsprosjekt. *Gender, Culture and Power* er et samarbeid mellom STK og to latviske partnere, University of Latvia (Riga) og Rezekne Higher Education Institution. Den STK-ledede delen av prosjektet, kalt «Gender, Literature, Politics, and Women's Texts», skal studere utvalgte kvinnelige forfattere og dramatikere i Latvia og Norge i tiårene rundt overgangen fra det 19. til det 20. århundre. Det norske teamet, bestående av Jorunn Økland og Emil Nicklas Johnsen, vil i særlig grad konsentrere seg om Hulda Garborgs forfatterskap. Vi kommer tilbake med mer informasjon om prosjektet i neste nummer av Bulletin.

Kjønn, begjær og blikk på film

Foto: Sara Orning, STK

Filmskaper Sara Eliassen i samtale med professor Patricia White om *A Blank Slate* foran en fullsatt sal på UKS.

Hvordan skaper filmmediet tilskuere som ser, begjærer og identifiserer seg med filmkarakterer på bestemte måter? Hvordan og når er vårt blikk på film kjønnnet? Og hvilke roller spiller estetikk, media og teknologi i en slik prosess? Disse spørsmålene var utgangspunktet for konferansen og filmserien *The Pleasure and Politics of Looking: Film, Gender and Aesthetics*, i Unge Kunstneres Samfund (UKS) og Cinemateket i Oslo i mars.

Av Sara Orning, forsker og førstelektor, STK
s.e.s.orning@stk.uio.no

Målet med arrangementet var å stimulere en utvidet samtale om hvordan filmen som medium opprettholder og skaper strukturer for begjær og identifikasjon, og former blikket vi ser film med. Arrangementet ble så å si til en vårkveld 2014, da filmskaper Sara Eliassen viste novellefilmen sin *A Blank Slate* på Cinemateket. Ved å leke med publikums forventninger til det narrative peker filmen på blikket vi ser film med. Utgangspunktet for filmen var et avsnitt i romanen *Sputnik Sweetheart* av Haruki Murakami, der en mannlig forteller gjengir en kvinnes opplevelse av å ha sett seg selv ha sex med en fremmed mann gjennom sitt eget hotellromvindu. Filmen utviklet seg til en undersøkelse av hvordan Eliassen som regissør og kvinne kunne iscenesette en kvinnes 'fantasi' beskrevet gjennom en mannlig karakter, skrevet av en mannlig forfatter.

Etter visningen hadde Eliassen en samtale for publikum sammen med medievitner Sara Rundgren Yazdani, som åpnet en skattkiste av spørsmål angående begjær, identifikasjon og

blikk. Filmen og den etterfølgende samtalen ble utgangspunktet for en entusiastisk idéutveksling mellom Eliassen, Yazdani, filmkritiker og kurator Maria Moseng og undertegnede, film- og kjønnsforsker Sara Orning. Idéutvekslingen dreide seg blant annet om å finne et egnet møtested i Oslo som kunne stimulere samtalen om begjær og politikk i filmestetikk. Vi var alle enige om at vi ville skape et tverrfaglig og internasjonalt møte der kunsten, akademien og filmfeltet kunne samles og samtale over fagrensene, grenser som iblant virker unødvendig faste.

Den feministiske filmteoriarven fra 1970- og 80-tallet

Et utgangspunkt for samtalen var arven fra debattene i anglo-amerikansk feministisk filmteori og kunstpraksis på 1970- og 80-tallet. Disse debattene var toneangivende da de rettet fokus mot identifikasjon, tilskuerposisjoner og begjærstrukturer. Tekster som Laura Mulveys legendariske essay om det mannlige blikket, *Visual Pleasure and Narrative Cinema* (1975), Mary Ann Doanes *The Desire to Desire: The Woman's Film of the 1940s* (1987) og Teresa de Lauretis' *Technologies of Gender* (1987) var viktige her. Lignende temaer ble utforsket av kunstnere og filmskaperne i samme

A Blank Slate er en 30 minutter lang novellefilm av Sara Eliassen, finansiert av Norsk filminstituttets talentprogram Nye Veier. Hovedrollen: Katrine Bølstad, cinematograf: Cecilie Semec og lyddesign: Merete Mongstad og Laetitia Sonami. Musikk: The Knife og L7 i samarbeid med Karen Black.

periode, som Lynn Hershman Leeson, Chantal Akerman, Babette Mangolte og Harun Farocki, samt Laura Mulvey med Peter Wollen. Vi ville ikke repetere denne samtalen, men heller tenke igjennom hvordan arven fra disse teoriene, forfatterne og kunstnerne kunne belyse samtidige diskusjoner om identitet og kjønnspolitikk.

Bechdel's lov og kjønnsbalanse i film

I dag dreier mye av den offentlige samtalen om kjønn og film i Norge seg om numerisk representasjon og kjønnsbalanse. Den har vært preget av avveininger for og imot kvotering og prosentvise likestillingsmål, og mindre av hvilke identifikasjonsstrukturer og begjær som tilrettelegges gjennom filmens form og estetikk. Et etter hvert populært måleapparat er Bechdel's lov, oppkalt etter tegneserieskaperen Alison Bechdel og hentet fra hennes stripe *Dykes to Watch Out For*. Denne loven har fire deler: 1. Det må være mer enn én kvinne i en film, 2. De må ha navn, 3. De må snakke med hverandre, 4. Om noe annet enn en mann. Bechdel's lov kan være en glimrende måte å begynne samtalen om kjønn og film på, og et viktig ledd i bevisstgjøring når det kommer til mangel på kvinner (og, hvis vi tenker et skritt lenger, etnisk mangfold og LHBT-folk) på film. Vi ville likevel gå videre og sette søkelys på mindre tellebaserte måter å tenke kjønn og seksualitet på film på. Når disse temaene mangler, oppstår blindsoner hvor selve

mediets måte å virke på forsvinner fra diskusjonen, og det samme gjør filmens tilskuer.

Film som identitetsskaper

En viktig idé som lå til grunn for dette prosjektet, var at *film former oss på grunnleggende måter*. Filmprofessor og keynote Patricia White (Swarthmore College, US), hvis begrep «retrospectatorship» så effektivt fanger opp blandingen av kroppsliggjorte minner, erfaringer og fantasier som former hvordan vi ser film, skriver: *Cinema is public fantasy that engages spectators' particular, private scripts of desire and identification. Equally at stake in spectatorship are the way organized images and sounds*

physically imprint on us and the way they mediate social identities and histories. (Uninvited. Classical Hollywood Cinema and Lesbian Representability. Bloomington: Indiana University Press, 1999.)

Det er derfor film og visuell kunst kan spille avgjørende roller for hvordan vi blir begjærende subjekter gjennom at vi gjenkjenner – eller føler på fraværet av – representasjoner av hvem vi er, hvem vi vil ha, og hvordan vi kjønnnes. Å se og bli sett på er sentralt i denne prosessen.

Godt besøkt

Dette var det mange som ville få med seg. UKS sin hovedsal var full på konferansedagen og med mange på venteliste. Hele arrangementet strakk seg over fire dager, med filmvisninger (mange med introduksjoner) hver kveld på Cinemateket. Jeg kan nevne klassikere som *Jeanne Dielman, 23 quai de Commerce, 1080 Bruxelles* (1975, dir. Chantal Akerman), *All That Heaven Allows* (1955, dir. Douglas Sirk) og *Peeping Tom* (1960, dir. Michael Powell). En kortfilmserie med filmer fra regissører som Lene Berg, Kenneth Anger og Knut Åsdam fant også sted. Arrangementet ble støttet av STK og forskningsområdet *Imag(in)ing Technologies* ved Institutt for medier og kommunikasjon, UiO, Fritt Ord og NFI Filmkulturelle tiltak. Et spesialnummer av filmtidsskriftet *wuxia* med bidrag fra foredragsholderne kom ut i juni 2015. ♦

Læringsmiljø ved UiO – trygge og inkluderende eller utrygge og ekskluderende?

22. april inviterte Senter for tverrfaglig kjønnsforskning (STK) og Studentparlamentet, UiO til et seminar om læringsmiljøet ved universitetet. Temaet var «hvordan håndtere utfordringer knyttet til ulike diskrimineringsgrunnlag som seksualitet, etnisitet, religion, funksjonshemming og sosial bakgrunn?»

Av Ann Christin Eng, tidligere MA-student ved STK
anncen@student.hf.uio.no

I UiOs strategi 2020 stadfester universitetet at et sentralt mål er å tilby Norges beste læringsmiljø: «UiO skal tilby landets beste læringsmiljø gjennom klarere forventninger, tettere oppfølging, bruk av varierte læringsformer, læringsfremmende evaluering og god pedagogisk kompetanse». Innspill fra studenter har bevisstgjort STK på at også UiO har utfordringer knyttet til å skape tilgjengelige, trygge og inkluderende læringsmiljøer. Opplever studenter i ulike minoritetsposisjoner ved UiO seg utrygge og som ekskluderte? Med læringsmiljø forstås vi forhold mellom lærer og student, studentene imellom og lærerne imellom – i klasserom og ellers i daglig samvær.

Seminalet ble holdt i en fullsatt konferansesal med deltakere fra ulike studentgrupper og fakulteter ved UiO, samt Universell og Landsforeningen for lesbiske og homofile (LLH). Erfaringer og representanter fra både ansatte og studenter var inkludert i programmet, og dagen ble avsluttet med aktiv dialog om hvordan man kan endre utrygge og ekskluderende praksiser for bedre å inkludere alle.

– Viktig med bevisstgjøring og tilrettelegging

Claus Jervell, fagdirektør hos Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), innledet dagen med presentasjonen: «Ulike erfaringer med diskriminering – henvendelser til ombudet og vurderinger av disse i lys av diskrimineringslovene». LDO har rolle som lovhåndhever, veileder, pådriver og kunnskapsgjører innenfor temaene likestilling og diskriminering i Norge.

Henvendelser ombudet tar seg av, inkluderer diskriminering i forbindelse med graviditet og permisjon, tilrettelegging ved studier og eksamen, samt tilrettelegging for å praktisere religion og problemstillinger som oppstår i møte med ulike aktører for eksempel ved skifte av kjønn i offentlige registre.

Diskrimineringslovverket er basert på menneskerettighetsloven og er et område som hele tiden er under utvikling. Jervell fremhevet at til tross for et godt lovverk i Norge for å fremme likestilling, mangler vi verktøy for å ta tak i diskriminering. Få sanksjonsmuligheter medfører at trakassering kan være vanskelig å stoppe. Lett humoristisk kan lovverket

sammenlignes med en Rolls Royce, men med folkevognmotor. Avslutningsvis påpekte Jervell at det er viktig for universitetet å jobbe kontinuerlig med bevisstgjøring og tilrettelegging for å skape et best mulig inkluderende læringsmiljø.

Utenfor heteronormen

Luca Dalen Espseth, masterstudent ved STK og rådgiver i LLH, presenterte sine erfaringer innen emnet LHBT. Han poengterte at et godt utgangspunkt er å starte med professorer og de ansatte. Holdningene til de ansvarlige for undervisningen påvirker som regel studentene og setter standarden for hva som er akseptert i læringsmiljøet. Espseth identifiserer seg som trans, og understreket at han tilhører en gruppe som på et teoretisk nivå ofte blir omtalt som et usynlig «dem». I møte med administrasjonen ved UiO har det for eksempel oppstått problematiske situasjoner i forbindelse med opprettelse av brukernavn når det juridiske kjønn ikke står i samsvar med det kjønn man identifiserer seg med, og i forandring av vitnemål ved endret kjønnsidentitet. «Man må ofte forklare», sa han, og beskrev at det er slitsomt å stadig måtte presentere sin personlige situasjon. Den fysiske utformingen av læringsmiljøet er også en utfordring: å tilhøre et annet kjønn enn kvinne eller mann skaper problemer relatert til bruken av kjønnsdelte toalett eller garderobes. Til tross for dette avsluttet han med å understreke at mye kan endres med enkel tilrettelegging.

Klassereise på Blindern

Den personlige opplevelsen av en klassereise ved UiO var utgangspunktet for innledningen til Malin Lenita Vik, forfatter og rådgiver for FN-sambandet. Viks egen erfaring reflekterer et studentmiljø der man tok for gitt at alle var fra middelklassen, underklassen var usynlig i læringsmiljøet. Hun påpekte at det har vært lite diskusjon om klasse i Norge i nyere tid. Vik vokste opp i en fattig familie med sosiale problemer, noe som ga henne en annen erfaring og bagasje i møte med universitetet. Hun reflekterte rundt betydningen av å vokse opp i en familie som hun beskrev som uakademisk, med lite bøker og for eksempel

liten interesse for det tradisjonelle nyhetsbildet. Dette påvirket Viks deltakelse i læringsmiljøet. For eksempel var hun uten mulighet for økonomisk støtte hjemmefra, og dermed var det også nødvendig for henne å jobbe ved siden av studiene. Utenforskapet medførte lav mestringsfølelse til tross for gode karakterer. Som ved Espseths opplevelse av temaet trans, var normen ved diskusjoner om sosiale problemer og fattigdom å beskrive denne gruppen som «de andre» og «de der ute». En mestringsstrategi ble å finne andre jenter i samme situasjon, og gjennom studiene bygde Vik opp mer sosial og akademisk kapital. Ikke minst beskriver hun fokuset de fagansatte satte på inkludering og sosialt liv som avgjørende for opplevelsen av læringsmiljøet.

Interseksjonalitet i praksis

Hindringer og tilrettelegging for personer med funksjonshemming var to sentrale temaer i innledningen til Jan Grue, postdoktor i sosiologi på Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved UiO. Han trakk frem skillet mellom funksjonsnedsettelse (fysiske, kroppslige begrensninger) og funksjonshemming (andre faktorer som samfunnsstrukturer og ordninger). Grue understreket at i utformingen av fysiske rom velger vi oss et akseptabelt eksklusjonsnivå av brukere. Funksjonshemming er mange ting; funksjonsnedsettelser og kroniske sykdommer er varierte, sammensatte og individuelt situerte. Det finnes ikke én typisk 'funksjonshemmet student', men ulike behov, ønsker, konflikter og løsninger. I dag ligger mye av ansvaret for å be om tilrettelegging på enkeltpersoner med funksjonshemming, og det ønsker Grue å endre. Han poengterte at det er institusjonene som har ansvaret for tilretteleggingen. Han oppfordret til å spørre i forkant hvis du er ansvarlig. Ofte er det manglende informasjon om strukturer, innganger og tilgjengelig materiale som kan tas i bruk. Grue påpekte at vi må snakke mer om ting, men fastslo at samtalen må innledes ovenfra.

Religion ved UiO – erfaringer fra muslimske, kvinnelige studenter

Ilham Skah, masterstudent i Multicultural and International Education ved HiOA, fullførte i høst en master ved STK som tok for seg erfaringer fra muslimske, kvinnelige studenter ved UiO. I hennes innledning om temaet religion vektla hun viktigheten av dialog for å forhindre fordommer mot islam og muslimske kvinner i det norske samfunnet. Stemmene til

muslimske kvinner blir ofte ikke hørt. Dette fører til fordommer og generaliseringer påpekte Skah. Forskningen hennes viste at for mange av de muslimske, kvinnelige studentene var religion en søken etter mening. Ved å la disse kvinnene snakke for seg selv kan man skape et mer helhetlig bilde av islam i Norge, og om muslimske kvinner og feminisme, understreket Skah, som avsluttet med å fremheve at det å være både muslim og feminist er fullt mulig å kombinere.

Veien videre

Prorektor Ragnhild Hennem ved UiO åpnet til diskusjon i salen om refleksjoner og forslag til veien videre. Hun poengterte at utfordringer knyttet til læringsmiljøspørsmål et viktig tema som universitetet må tørre å ta tak i. UiO tilbyr mye individuell tilrettelegging, men det løser ikke de overordnede problemene. For eksempel kan vernede bygninger gjøre det vanskeligere å tilrettelegge i de fysiske strukturene. Hun la også vekt på at mange endringer kan gjøres fra sentralt hold gjennom strukturell forandring og lederopplæring.

Tilbakemeldinger fra deltakerne på seminaret reflekterte et ønske om konkrete tiltak. Bevisstgjøring i utformingen av stillingsutlysninger og markeringer av tilgjengelighet for toalett kom opp som forslag. Andre fremmet ønsket om en obligatorisk utdanning for universitetets forelesere innen temaet ikke-diskriminerende praksiser. Foreløpig finnes det ingen slik pålagt utdanning, og UiO kunne bli det første universitetet i Norge med en slik sertifisering. For videre arbeid for et mer inkluderende læringsmiljø ble også Læringsmiljøutvalget (LMU) nevnt som en sentral aktør.

I tillegg til utfordringer i undervisningssituasjoner knyttet til ulike minoritetsposisjoner og diskrimineringsgrunnlag som religion, funksjonshemming, LHBT og sosial klasse, var etnisitet også et tema arrangørene ville belyse. Til tross for et inngående søk etter en innleder til dette emnet, ble det ikke funnet noen som var villige til å snakke om dette ut fra egne erfaringer. Dette kan være viktig å ta med seg i arbeidet videre for å kunne inkludere et bredere sett med erfaringer fra studentene.

Et trygt og inkluderende læringsmiljø er med på å legge til rette for en positiv faglig og sosial utvikling for den enkelte student. For bedre å skape dette er det tre sentrale punkter som gikk igjen under seminaret: Bevisstgjøring, dialog og tilrettelegging. ♦

Kvinnehelse i globalt og historisk perspektiv

I slutten av april kom en allsidig gruppe forskere og praktikere sammen for å snakke om medisinsk kvinneforskning. Både samtidige og historiske, lokale og globale perspektiver ble presentert av innlederne fra UiO og NTNU.

Av Sara Orning, forsker og førstelektor, STK
s.e.s.orning@stk.uio.no

Seminaret ble åpnet av STKs leder, Anne-Jorunn Berg, som knyttet kvinnehelseproblematikk til materialitetens gjennombrudd i nyere akademisk forskning, særlig fokuset på kropp. Innenfor den materielle vendingen finner vi ikke skillet mellom «sex» og «gender», heller ikke en mer sofistisert teoretisering av materialitet. Som Berg sa, hodet er også en del av kroppen! Hun avsluttet med at vi ser igjen et behov for å forske på kvinnekroppen, og stilte spørsmålet om den nye vendingen mot materialitet kunne være spesielt relevant for medisinsk kvinneforskning. Her kan kjønnsforskningen som tverrfaglig disiplin bidra, mente hun.

Forskeres samfunnsansvar

Første innleder var Johanne Sundby, professor ved Avdeling for samfunnsmedisin, UiO. Sundby betonet viktigheten av å se på kunnskap om kvinners levde liv, som til dels er veldig forskjellig fra menns. Hennes fokus lå på forskning om kvinner og utforming av politikk basert på denne kunnskapen, især når det gjaldt reproduksjon og seksualitet. Hun kastet ut brannfakkelen at vi som forskere har ansvar for å levere premisser for politikkutvikling, og ikke bare avdekke viktige saker. Utfordringen er å levere initiativ basert på kunnskap, noe som ifølge Sundby ikke alltid er tilfelle når politikk på kvinnehelsefeltet utvikles. Dessuten står ikke kvinners liv og erfaring høyt på agendaen i forskningspolitikken, mente Sundby, noe hun jobber aktivt med å endre.

Forskeres samfunnsansvar sto dermed sentralt i Sundbys innlegg, særlig gjennom å avdekke årsaker og å stille spørsmål om hvordan man kan tilvirke endringer. Bakenfor dette finner vi inspirasjon fra samfunnspolitisk ideologi, som taler for å fremme solidaritet og medmenneskelighet, og å bruke evidensbasert forskning til å sette dette ut i livet.

Ufrivillig barnløshet og moralske undertoner

Sundby kritiserte det hun ser som verdibaserte utsagn om kvinnehelse, med ufrivillig barnløshet som eksempel. Da hun forsket på dette, så hun at de som hadde problemer med å få barn, var mer liberale med hensyn til fertilitetsteknologi enn samfunnet for øvrig, som strittet imot og ofte hadde

moralske undertoner i meningene sine. Da hun tok med seg problemstillingen om ufrivillig barnløshet til Afrika, oppdaget hun både at kvinnene hun møtte hadde langt færre valg enn kvinnene i Norge, og at kvinnehelse var et svært kontroversielt tema. Dessuten fant hun at politikk som gikk på reproduksjon, var meget ulik hjemme og ute, og at den ikke hadde hatt særlig gjennomslag i bistandshelsefeltet. Dette var et paradoks for likestillingslandet Norge, som har hatt så stort fokus på reproduktiv helse innenfor egne landegrenser.

Mammografi og overdiagnostisering

Dagrunn Kyte Gjøstein, stipendiat ved Institutt for helse og samfunn, UiO, innledet deretter om mammografi-screening i Norge og hvilke narrativer vi gir til kreft og kreftforebygging. Gjøstein forsker på forestillinger, praksiser og «body politics» i mammografi-screening i sin doktoravhandling. Hun spurte hva slags forestillinger har vi om kvinner med brystkreft og helseforebygging i velferdsstaten Norge? Den dominante fortellingen går på at kreft er et isfjell, der vi kun ser en liten del. Derfor blir det fokus på å oppdage sykdommen tidlig, som igjen fører til mer screening av friske individer. Disse tidlige mammografi-undersøkelsene har både prevensjon og tidlig diagnostikk som mål. Problemet er potensialet for overdiagnostikk. Et landsdekkende tilbud om mammografi-screening kom på plass i 2004, etter å ha blitt vedtatt i 1998 etter lengre tids utredning. Da hadde screening lenge vært et politisk og medisinsk spørsmål som var forbundet med kvinnesak blant annet gjennom Norsk sanitetskvinneforenings sterke mobilisering for mammografi-screening. Spørsmålet er om overdiagnostikk kan medføre skader, som for eksempel behandling som ikke virker eller som kan føre til skader. At vi fokuserer såpass mye på friske mennesker som potensielt syke, kan være et etisk dilemma i denne delen av kvinnehelsefeltet.

Kultursykdommer

Vi dykket så ned i historien for å få et lengre blikk på hvordan visse plager og tilstander knyttet særlig til kvinner fanges opp i diagnostiske kategorier. Hilde Bondevik, førsteamanuensis på Institutt for helse og samfunn, UiO, forsker på tre diagnoser som regjeringens NOU 1999:13 *Kvinnens helse i Norge* etterlyste historiske studier av: hysteri, nevrasteni og klorose. Disse kan betegnes som «kultursykdommer» ettersom de har

uklare patologiske egenskaper og dermed blir i større grad kulturelt bestemt og fortolket. Visse diagnoser er gåtefulle. De er spesielt knyttet til kvinner og blir plutselig populære før de sviner hen, fortalte Bondevik. De eksponeres i kulturfeltet gjennom litteratur og maleri, så som i André Brouillets maleri *Un leçon clinique à la Salpêtrière* (1889, hysteri), Christian Krohgs maleri *Trett* (1885, nevrasteni) og Edvard Munchs *Pubertet* (1894, klorose), eller i litteratur som Gustave Flauberts roman *Madame Bovary* (1856, nevrasteni) og Charlotte Perkins Gilmans novelle *The Yellow Wallpaper* (1892, nevrasteni). Bondevik er interessert i hvordan medisinske forståelser har endret seg gjennom tidene, og hvordan sosiale forhold og kulturelle koder spiller inn på disse. Hun er dermed opptatt av hvordan sykdommene omtales og forstås heller enn å finne ut hva diagnosene «egentlig» er.

Moderne diagnosers historie

Diagnoser som før ble kalt hysteri og nevrasteni, blir igjen aktuelle når vi tar for oss diagnoser med lignende kjennetegn i dag. Bondevik undersøker forbindelseslinjene mellom nevrasteni og myalgisk encefalopati (ME), men legger vekt på at de ikke er samme ting selv om de ofte omtales som det. Nevrasteni (Gr., nervesvakhet) ble av George Beard sent på 1800-tallet forklart som bortfall av nerveenergi. Det var kroppens respons på den moderne verden, og ble derfor ikke overraskende i utgangspunktet tenkt på som et amerikansk fenomen. Det spredte seg dog raskt til Europa: Første anfall ble registrert i Norge i 1876, og diagnosen ble en gjenganger fra 1880-tallet. Årsakene var uklare – svekkelse av nervesystemet og mulig reaksjon på infeksjoner eller gifter – og behandlingen inkluderte hvile, diett, bad og elektroterapi. Den ble sett på som en forfinet sykdom som særlig rammet intellektuelle menn, og ble i 1928 eksplisitt definert som psykisk sykdom.

Kjønnskonnnotasjonen endrer seg når vi trekker linjene til ME-diagnosen i dag, der det er en stor overvekt av kvinner i pasientgruppen. ME har ingen sikre biomarkører og baseres derfor på symptomer og beskrivelser. Mange av disse knytter Bondevik til en historisk kontinuitet i å psykologisere kvinner og deres plager. Forståelsen av ME-pasienten har således historiske røtter, særlig til det å trekke i tvil kvinners erfaring og tilstand.

Kulturelt press på kvinnekroppen

Berit Schei, professor ved Institutt for samfunnsmedisin ved NTNU, avsluttet seminaret med et innlegg om vulvoplastikk som viderebrakte samfunnsengasjementet som Sundby åpnet

seminaret med. Schei jobber klinisk med vulvalidelser ved St. Olavs hospital, lidelser som danner et sammensatt felt av infeksjoner, hudlidelser, psykososiale lidelser og kreft. Hun fortalte at teamet på St. Olavs finner både alvorlige sykdommer som har gått ubehandlet og kulturelt betingede sykdommer vi ikke vet hva vi skal gjøre med. Schei knyttet det siste til kulturelle endringer i holdningen til kvinnekroppen, intimpleie og seksualitet. Særlig fokuset på barbering og debatten om keisersnitt for å holde det som kan kalles ens «love channel» intakt, bidrar til etterspørselen etter vulvoplastikk. Bilder av kjønnsorganer i pornografi og populærkultur påvirker hva som ses på som normalt når det kommer til ytre kjønnsorganer. Kulturen rammer dermed fortsatt kvinnekroppen, og behandlingsmetodene for den type uklare vulvalidelser hun jobber med, er ikke alltid de beste. Det blir derfor et spørsmål om hvordan man kan lage kunnskap som er optimal for kvinner når medisinen også kan være en fiende.

Tverrfaglighet og hvordan gripe an forskning på feltet

Diskusjonen underveis og til slutt var livlig og brakte opp mange viktige temaer. Tverrfaglighet var en gjenganger, og både Schei og Berg etterlyste kontinuitet i den tverrfaglige samtalen rundt temaene som var kommet opp i seminaret. Hvordan effektivere endring i et felt der kunnskap ikke alltid blir lagt til grunn for politikk, var et annet poeng. Her tok Sundby til orde for å agere i smalere felt med dagsaktuelle ting, siden «kvinnehelse» blir for stort og ullent til å ta tak i, mens Schei på sin side mente at vi ikke vet nok om «mainstream» kvinnehelse og hvordan denne kan knyttes til konstruksjon av kvinnelighet i dagens samfunn. Bondevik mente at vi i dette feltet bør se på hvordan fortiden former samtiden, og løfte frem kunnskap-/praksis-konstellasjoner som viser at nåtidige forståelser ikke er de eneste.

Flere knyttet diskusjonen om hvordan kulturen påvirker anatomien an til transfeltet. Ifølge lege Sølvi Taraldsen ved Rikshospitalet er den brutale, kirurgiske inngripen i transpersoners kropp et eksempel i så måte, som ligner praksis vi forbinder med tidligere tider. Gjennom behandlingen av transpersoner kommer en sterk, kulturell kjønnsdikotomi til syne, som ikke har rom for alternative forståelser og opplevelser av kjønn og seksualitet.

Diskusjonen ble avsluttet med et sterkt engasjement for et tverrfaglig forskningsprosjekt om kvinnehelseproblematikk og tilstøtende forskning på hvordan kulturen former den kjønede kroppen. ♦

Fraser-festivalen – en akademisk maraton

I begynnelsen av mai feiret Senter for tverrfaglig kjønnsforskning at professor Nancy Fraser ved The New School for Social Research, New York har blitt professor II hos oss. I tre dager til ende feiret vi det, med mottakelse og tiltredelsesforelesning den første dagen, åpent seminar den andre og et internseminar den tredje dagen.

Av Hannah Helseth, ph.d.-stipendiat, STK
hannah.helseth@stk.uio.no

Det hele ble en faglig høytidsstemt affære fra morgen til kveld. Nancy Fraser, som har skrevet i dialog med vår tids sentrale politiske tenkere som Axel Honneth, Judith Butler og Iris Marion Young, regnes også selv for å være en av de viktigste.

Konseptualisering av rettferdighet – de tre r-ene

Hun er kanskje først og fremst kjent for konseptualisering av rettferdighet, gjennom et begrep om «parity of participation», og hennes tre r-er; «redistribution», «recognition» og «representation». Fraser spør hva skal til for at et samfunn er rettferdig, og svarer at det må tilfredsstillende alle like rett til deltakelse. Hva skal til for at alle skal kunne delta på likefot? Tilstrekkelig økonomisk omfordeling, kulturell anerkjennelse og politisk representasjon, svarer Fraser. Disse betingelsene gjelder ikke bare på et nasjonalt nivå, men globalt. De som blir berørt av en beslutning, skal ha rett til å bli hørt. I en global økonomi hvor altfor mange avgjørelser tas i lukkede styreverom på toppen av skyskrapere i London, Brussel og New York, er dette et eksplosivt politisk krav. Fraser vil bringe de økonomiske analysene tilbake til sentrum av den feministiske teorien og kampen, men uten å sette de kulturelle kampene for anerkjennelse til side.

– Vi lever i en omsorgskrise, mener Fraser

Fraser's tiltredelsesforelesning, som hadde tittelen «Crisis of Care: On the Social-reproductive Contradictions of Financialized Capitalism», handlet om det hun kaller omsorgskrisen, som sammen med den økonomiske og økologiske krisen definerer vår tid. Omsorgskrisen defineres av grensedragingen mellom hva som er betalt, produktivt arbeid og ubetalt, reproduktivt arbeid. Denne grensedragingskampen er avgjørende for å forstå utviklingen av kapitalismen både historisk og i dagens samfunn, mener Fraser.

Salen var fylt til randen av tilhørere, ikke bare av kjønnsforskere, men fra flere fagfelt. Hva betyr det at kvinnelige migranter tar over omsorgsoppgaver for utarbeidende middelklassekvinner? spør Fraser. Hva skjer når omsorg blir

Nancy Fraser er professor i statsvitenskap og samfunnsfag med stor vitenskapelig produksjon av bøker og artikler. Hun har vunnet en rekke priser og har vært gjesteforsker ved mange universiteter, også i Europa.

et knapphetsgode, hvor de rike, hvite barna får omsorg og kjærlighet fra importert, billig arbeidskraft som forlater egne barn i hjemlandet? – Vi lever i en omsorgskrise, mener hun. Nancy Fraser er ikke beskjeden. Hun forsøker ikke å beskrive en flik av virkeligheten, men tar for seg det hele. Samtidig plasserer hun feministiske perspektiver i kjernen av sin samtidsdiagnose. Det er evnen til å kombinere de store linjene, politisk filosofi og møte med den empiriske virkeligheten som gjør at Fraser trekker fulle hus.

I møte med norsk forskning

Dagen etter sto nettopp Fraser's konseptualiseringer i sentrum. Denne gangen handlet det om hvordan norske forskere og en dansk har arbeidet med hennes begreper og ideer innenfor temaene rettferdighet, offentlighet og multikulturalisme.

Første del sto Odin Lysaker og Christel Stormhøj for. De tok i hovedsak for seg Fraser's konseptualisering av rettferdighet. Lysaker argumenterte for at Fraser ikke hadde en tilfredsstillende forståelse av hvilke kroppar som er sårbare og blir sårbare i urettferdighetens navn. Mens Stormhøj etterlyste følelsene av undertrykkelse og manglende anerkjennelse sin

plass i en konseptualisering av rettferdighet. Fraser møtte kritikken på strak arm ved å holde fast på en strukturell forståelse av rettferdighet, at hennes teoretiske prosjekt handler om å lage samfunnsmessige rammer for rettferdighet, og at den subjektive følelsen ikke er hennes fokus.

Programmet fortsatte med Unn Conradi Andersen og Synnøve Skarsbø Lindtner som presenterte sin bruk av Fraser's begrep om motoffentlighet. I sin kritikk av Jürgen Habermas bringer Fraser inn en feministisk dimensjon i Habermas sin forståelse av skillet mellom det private og det offentlige. Conradi Andersen og Skarsbø Lindtner anvender dette begrepet i sine analyser av henholdsvis skeive familier og 1970-tallets feministemagasin Sirene.

I de to neste innleggene diskuterte Anne Britt Djuve og Christine Jacobssen hennes forståelse og kritikk av multikulturalisme. Særlig var det Fraser's forståelse av at kamper for økonomisk redistribusjon og kulturell anerkjennelse må ha som ambisjon å forandre eksisterende forhold, ikke bygge på dem, som var i sentrum for diskusjonen. Dette vil si at det å opprettholde kulturelle grupperettigheter, klassisk multikulturalisme, kan virke mot sin hensikt, særlig i kombinasjon med en økonomisk omfordelingspolitikk som også opprettholder de samme gruppene.

Til slutt diskuterte Cathrine Holst bruken av Fraser's rettferdighetsideal i NOUene «Struktur for likestilling» og «Politikk for likestilling». Fraser kommenterte med interesse og respekt de ulike innleggene.

Dag tre diskuterte Fraser akademiske arbeider som er påbegynt, men ikke ferdige, så de nevner jeg ikke her. Innimellom alt fikk hun også tid til flere intervju med ulike medier, samt å være med på sightseeing i Oslo hvor en av STK's eminente byvandrere, Trine Rogg Korsvik, sto for omvisningen.

Akademisk maratonkondis

Da jeg møtte Fraser til middag, berømmet jeg henne for hennes «akademiske maratonkondis». Dagene hadde vært fullpakket siden hun gikk av flyet fra New York. Hun smilte og sa at hun trodde at hun var litt høy på adrenalin, at all oppmerksomheten og inspirerende samvær holdt henne våken og klar. Fraser-festivalen var slutt, men hovedpersonen kommer tilbake i september. For dette er bare begynnelsen på flere års samarbeid mellom Nancy Fraser og STK. ♦

Masteroppgaver levert ved Tverrfaglige kjønnsstudier, STK 2014 –2015

I løpet av 2014 og 2015 er følgende masteroppgaver innlevert ved STK:

2014

Allis Victoria Thomassen: *Psykisk utviklingshemming – maskulinitet – seksualitet: En studie av kjønnskonstruksjon og seksualitet hos unge menn med psykisk utviklingshemming.*

Ann Christin Eng: *The gender falt line of Haiti's 2010 earthquake. The fight for womens bodies.*

Ashley Nicole Batalden: *Girl Power and Competent Caregivers, Feminism, gender roles, and gender equality through personal writings in Norwegian politics.*

Ilham Skah: *Muslim Women at UiO. A Debate between the Personal, the Feminist and the Political.*

Ilham Skah var for øvrig en av fire masterstudenter som vant Kunnskap Oslos pris 2015 for sin oppgave.

Kristine Bue: *Ulike forståelser av kjønn. Med et interseksjonelt blikk på rasialiserte transpersoner i Norge.*

Våren 2015

Camilla Vislie: *Nyanser i grått. En narrativ tilnærming til voldtekt og gråsonerfaringer.*

Nikol Mard: *A case of Definition. Understandings of Gender Equality in the Context of Immigrant Integration.*

Oppgavene finnes i fulltekst i DUO:
<https://www.duo.uio.no/>

STK i Kina: Nordiske og kinesiske moderniseringsprosesser

19.–21. mai arrangerte STK sitt første ph.d.-kurs i Kina! Nærmere bestemt på Nordic Centre, Fudan Universitet i Shanghai. I alt 35 deltakere analyserte og diskuterte likheter og forskjeller på nordiske og kinesiske moderniseringsprosesser på kurset «Modernization, Gender and Generation - reconfigurations of everyday life».

Av Harriet Bjerrum Nielsen, professor, STK
h.b.nielsen@stk.uio.no

Moderniserings- og individualiseringsprosesser griper grunnleggende inn i dagliglivet og omkalftrer ikke minst kjønns- og generasjonsrelasjoner. Kan man forstå mere av disse historiske dynamikker ved å sammenligne så ulike moderniseringsprosesser som de som har funnet sted i Norden og i Kina? Tross store forskjeller på disse landene både når det gjelder størrelse, kultur, historie og politisk regime er det også noen fellestrekk knyttet til industrialisering og urbanisering som skaper noen typiske spenninger mellom kjønn og mellom generasjoner. Sammenligningen mellom Norden og Kina fikk likevel tydelig frem hvordan den nordiske likestillingen har hatt helt andre forutsetninger enn den kinesiske: den relativt egalitære nordvesteuropeiske familieformen, en velferdsstat som har lagt til rette både for likestilling i familien og for høy grad av økonomisk uavhengighet mellom generasjonene, og en mer gradvis og kontinuerlig likestillings-, familie- og utdanningspolitisk utvikling.

I Kinas tilfelle er likestillingsproblematikken mer kompleks og har utviklet seg diskontinuerlig, med kulturelle tråder tilbake til så ulike kjønnsregimer som konfusianisme, kommunistisk likestilling og den som følger av den nye kinesiske markedsliberalisme. Selv om kvinnene også i Kina klarer seg best i høyere utdanning, bidrar sterke familieverdier, hard konkurranse, vanskelige vilkår på arbeidsmarkedet, tradisjonell kjønnsstenkning og økt økonomisk avhengighet mellom generasjonene både til å disiplinere den unge generasjonen og til markante rekjønningprosesser blant kinesisk ungdom og unge familier.

På kursprogrammet sto forelesninger om vestlige og kinesiske moderniseringsprosesser spesielt med henblikk på den unge generasjonen, den nye middelklassen og feminisme i Kina. I alt ti kinesiske, danske og norske lærere foreleste og kommenterte på prosjektfremleggelse. Tyve av de 25 deltakere benyttet anledningen til å legge frem sine pågående prosjekter – som handlet om alt fra barneoppdragelse i tre generasjoner, ettbarnspolitikkenes konsekvenser for eldreomsorg, vietnam-

Deltakerne på ph.d.-kurset var kinesere fra Kina, kinesere fra Norden/Vesten, nordiske folk fra Kina og nordiske folk fra Norden.

esiske postordrebruder i Kina, danske ungdommers drikke- mønstre og endringer i de juridiske kulturer i Kina, Danmark og Grønland.

Ideen med dette kurset var å lære av hverandre og ikke minst lære noe ved å se seg selv gjennom de andres øyne. Den sammensatte gruppen av deltakere ga rik mulighet til å veksle mellom perspektivene: Det deltok kinesere fra Kina, kinesere fra Norden/Vesten, nordiske folk fra Kina og nordiske folk fra Norden. Kurset var arrangert av STK i regi av Sino-Nordic Gender Studies Network som holder til på NIAS (Nordic Institute of Asian Studies, Københavns Universitet) og i samarbeid med Nordic Centre, Fudan-universitetet. Nordic Centre, som er finansiert av 27 nordiske universiteter, kan anbefales som innfallspott til forskningssamarbeid med Kina. Det er et flott sted å organisere aktiviteter og møteplasser. Les mer på Nordic Centre's nettside: www.nordiccentre.net

Det Sino-Nordiske kjønnsforskningsnettverket har fått en egen hjemmeside hvor man kan melde seg på og få informasjon om kurs og konferanser: nias.ku.dk/fudan/sino-nordic-gender-studies-network. Dette nettverket planlegger nå sin sjette Sino-Nordiske konferanse, som finner sted i Oslo i 2017. ♦

Utvexling mellom STK og Queens University i Canada

I mars i år reiste studentrådgiver Helle P. Granum og undervisningsleder Elisabet Rogg på besøk til Department of Gender Studies ved Queens University i Kingston, Canada. Målet for reisen var å styrke et allerede etablert samarbeid med et institutt der anti-rasistisk, antikolonial og interseksjonell feministisk tilnærming til faglig arbeid og aktivisme går hånd i hånd.

Av Elisabet Rogg, undervisningsleder, STK
u.e.rogg@stk.uio.no

Senteret fikk etablert utvekslingsavtale for en STK-student med dette instituttet allerede i 2005. På den tiden hadde STK ennå ikke masterprogram, men i løpet av disse ti årene har vi både sendt ut og tatt imot BA-studenter fra Queens. Og nå ønsket vi å informere om vårt engelskspråklige masterprogram.

Et flerkulturelt samfunn

Instituttet er tydelig preget av at Canada er et flerkulturelt samfunn, både blant studenter og lærere, og det gjenspeiles også i undervisningstilbudene. På Queens har de undervisning både på BA- og MA-nivå. Mens undervisningstilbudet på BA-nivå omfatter emner om feminisme i ulike sammenhenger, rasisme og motstand, skeiv teori, mediastudier, religionsstudier og metodekurs, praksis og aktivisme, er tilbudet på MA-nivå organisert som prosjektseminarer.

Lærernes forskningsinteresser knytter seg til feministiske, skeive og interseksjonelle studier av kjønn og seksuelle praksiser, sosialpolitikk, fattigdom, antirasisme, anti-kolonialisme og kulturstudier. Et gjennomgående trekk er at feminisme innebærer både faglig arbeid og aktivisme.

Innslag fra populærkulturen

Vi fikk anledning til å følge undervisningen i fire emner: «Gender, Race and Popular Culture», «Feminist Pedagogy» og «Introduction to Sexual and Gender Diversity» på BA-nivå og MA-emnet «Feminist Methodologies». Forelesningene i BA-emnene hadde mer enn 100 studenter og var illustrerte med innslag fra populærkulturen. «Feminist Pedagogy» bar mer preg av å være seminar, selv om det var ca 60 studenter. Timen begynte med at studentene ble bedt om å reflektere skriftlig over temaene «Dissenterende stillhet» og «Spenning/personlig erfaring mellom feministisk endring og selvskading», for så å fortelle i plenum hva de hadde skrevet. Deretter var det sam-

Utvexlingsstudentene Zara Melyan og Monica Hägglund Langen i Cataraqi Conservation Park som ligger i Kingston.

undervisning der grupper av studenter redegjorde for oppgitte biter av pensum og aktiviserte de øvrige studentene i felles diskusjon – også om sine følelser knyttet til tekstene.

Temaet for «Feminist Methodologies» på masternivå var studentenes presentasjoner av deres planlagte masterprosjekter. Vi rakk å være til stede på to slike presentasjoner: en som ville ta for seg utbyttingen av Canadas urbefolkning i et bestemt område, både i form av utvinning av skiferolje og av tilreisende urbefolkningskvinner som selger sex til de mannlige oljearbeiderne. Den andre oppgaven hadde som mål å legge til rette for en bedre framtid for menneskeheten gjennom å gjøre seg kjent med den ukjente fortiden ved å studere spekulativ fiksjon og svart kunst.

Fornøyde utvekslingsstudenter

De to norske utvekslingsstudentene fra STK som var i Canada i vårsemesteret, var entusiastiske for oppholdet: De følte seg meget godt ivaretatt både av instituttet og av medstudenter. Og de var begeistrede for emnene de tok på instituttet og ved andre enheter på Queens – og for byen Kingston.

For mer informasjon om denne muligheten til å gjøre seg kjent med en litt annen kultur, se www.uio.no/studier/program/kjonn/utlandet. ♦

Studenter ved dronningens universitet i kongens by

Selv om Norge var tidlig ute med «kvinnestudier» og ligger langt fremme i likestillingsarbeidet, er det en stor fordel å oppleve hvordan gender studies-emner blir lært bort på et universitet i et annet land. Bachelorstudentene i Tverrfaglige kjønnsstudier ved STK, Monica Hägglund Langen og Zara Melyan, fikk et nærmere innblikk i en annen studiehverdag og trolig en mer åpen og inkluderende kultur på Queen's University i Kingston, Canada.

Av Monica Hägglund Langen, monhlange@gmail.com og Zara Melyan, melyanzara@gmail.com

Vi hadde ingen forventninger før vi ankom Kingston, men endte opp med å ha et fantastisk opphold. Noe av det vi opplevde som den største forskjellen, var stoltheten over universitetet. Det merker vi nå, her vi sitter i Oslo med hver vår Queen's-genser. Studentene hadde biler, postkasser, klær, hårstrikk, skrivebøker, husnumre – ja, alt mulig i fargene til universitetet. Skolefargene – blått, gult og rødt – er overalt i byen også. Med tanke på at byen er ganske liten, møtte man på medstudenter stort sett overalt. Det var en «school spirit» vi tidligere aldri har tatt del i, og vi følte oss raskt inkludert.

Inkludering og aksept

Queen's, som er et universitet med cirka 25 000 studenter, inviterte til en omfattende velkomst hvor alt man kan tenke seg (og ikke tenke seg) av viktig informasjon ble gitt, og man blir tatt godt vare på. Som utvekslingsstudent har man tilgang til skrivehjelp, helsehjelp og andre psykososiale hjelpemidler.

For oss som studerer kjønnsstudier, var det spesielt interessant å se hvordan interessene til ulike grupper ble ivaretatt på universitetet, for eksempel med organisasjonen *EQUIP*: The Education on Queer Issues Project, som er en LGBTQ-organisasjon av og for studenter. I introduksjonen til gender studies-emnene fikk alle studentene også presentere seg med navn og hvilket pronomen de ønsket å bli omtalt med. Flere studenter vi snakket med, skrøt veldig av Sveriges *hen*, for de syntes ikke deres eget they/them var like dekkende. Vi er veldig enige, og håper også Norge kommer etter.

På grunn av tidligere hendelser, tar Queen's sikkerhet på alvor og har flere tiltak for å gjøre gatene trygge. Campus er fullt av blå nødlykter hvor man kan kontakte sikkerhetsvakter dersom man føler seg utrygg. I tillegg til dette er Queen's kjent

Avskjedsbilde for utvekslingsvenninnene utenfor Stauffer-biblioteket: Zara Melyan, Monica Hägglund Langen, Emeline Crouzet (Frankrike), Isabel Holm og Emma Aasa (begge fra Sverige).

for WalkHome, en tjeneste du kan ringe dersom du ønsker at noen skal slå følge med deg dit du skal – enten om du ikke føler deg trygg på veien, om du ikke vet hvor du skal eller om du ønsker å slå av en prat med noen på turen.

Utvekslingsstudenters utfordringer

Vi kan ikke annet enn å storskryste av mulighetene UiO gir til å dra på utveksling. Hvorfor ikke absolutt alle studenter benytter denne sjansen, er for oss uforståelig. For det er så mye positivt

«Selfie» av Monica Hägglund Langen og Zara Melyan som benyttet muligheten til å dra på utveksling i vårsemesteret, fra Universitetet i Oslo til Queen's University, Kingston i Canada.

utveksling fører med seg, og da snakker vi ikke bare om en real edelstein på cv-en.

Men det er jo selvfølgelig mye å tenke på når man skal på utveksling. For det første så er det papirarbeidet før og etter selve oppholdet, så kommer utgifter til ting man ikke nødvendigvis hadde planlagt (ekstra helse- og reiseforsikring, flyturene, alle fristelsene), og i løpet av selve oppholdet er man selvfølgelig opptatt både av å utnytte muligheten til å studere ved et annet universitet og å ha en så hyggelig, sosial opplevelse som mulig. Et punkt vi gjerne vil dele med de som kanskje vurderer utveksling, er valg av bosted:

Zara: Det virket først naturlig å bo på studenthuset på campus, men etter hvert endte jeg opp i et studenthus fem korte minutter fra campus, hvor jeg bodde med tre kanadiske studenter og en utvekslingsstudent. Ved å gjøre dette havnet jeg midt i det kanadiske studentlivet og utviklet et personlig forhold til Canada gjennom nye vennskap. Jeg har hørt mange studenter klage på deres savn av kanadiske venner, men

ungikk dette problemet fullstendig ved å bo sammen med andre studenter. I tillegg var dette alternativet billigere og man hadde mer frihet til å bestemme over seg selv.

Monica: Jeg fremleide en leilighet av ei canadisk jente som også skulle på utveksling. Queen's har mange bra sider for koordinering, bli-kjent og kjøp og salg på Facebook, og det var også her jeg kom over rommet i studenthuset jeg ble boende i. Jeg bodde i et stort rom ti minutters gange fra universitetet og samme avstand til sentrum, og jeg bodde sammen med tre kanadiske jenter. Selv om vi ikke nødvendigvis holdt sammen hele tiden, var det en fordel å bo med lokale. Jentene kunne som regel svare på alle snedige spørsmål jeg kom med.

Annerledes evaluering

Semesteret er ganske kort i Canada fordi de har tre semestre i året som varer i fire måneder hver. Vurderingen og karaktersetningen er annerledes enn i det norske utdanningssystemet. Oppmøte og deltagelse kan for eksempel telle 30 prosent, et par innleveringer 20 prosent hver, gruppearbeid og presentasjon de resterende 30 prosent, noe som gjør at studentene blir evaluert gjennom hele semesteret.

Zara: Jeg måtte tilpasse meg denne vurderingsformen, men likte å vite hvordan jeg lå an i hvert emne gjennom semesteret. Jeg tok frie emner og endte opp med en godt variert sammensetning av fag som besto av «Creative writing», «Gender, law and crime», «Gender, race» and «Pop culture», «Semiotics and communication» og «Advertising and consumer culture». Sistnevnte kunne tas som et online-kurs som man kunne tilpasse sin timeplan og brukte mange visuelle verktøy i oppgaveinnleveringene (charts, plakater, bannere), noe som engasjerte kreativiteten i et fag som i utgangspunktet er teoretisk. Dette var et av mine favorittfag på grunn av den unike vurderingsmetoden.

Monica: Denne arbeidsformen passer meg utmerket, da skippertaksformen ofte gjør meg til et nervevrak. En jevn innsats fører også til at jeg oppnår bedre resultater. I Kingston tok jeg fem gender studies-emner, som alle fem var veldig interessante og ikke tilbys i Oslo. De fem emnene var «Feminist theory», «Indigenous women», «Feminism and resistance», «Feminist pedagogy», «Gender, clothes and globalization» og «Gender, queer and race». Jeg hadde noen helt utrolige «profs» (forelesere), som virkelig tok i bruk feministisk pedagogikk og dermed engasjerte og inkluderte hele klassen i dype, interessante diskusjoner. Emnene har hatt stor innflytelse på min måte å tenke på, noe jeg vet vil være til nytte videre i studiene og livet.

Vi vil ikke si at innsatsen studentene legger ned nødvendigvis er større enn norske studenters, men det er lagt opp på en annen måte enn vi er vant til. I tillegg til en jevn innsats gjennom semesteret, gjerne med flere hundre siders lesing per uke, kan man studere cirka hele døgnet. Treningssenteret og bibliotekene er åpne til klokken to på natten, og i eksamensperioden er biblioteket døgnåpent. Ja, du leste riktig. Åpent 24/7. Selv om vi ikke følte for å komme oss på biblioteket klokken fire om morgenen, måtte vi innom til ulike tider bare for å sjekke om det satt studenter der og jobbet. Og det gjorde de! Det er fint å ha muligheten til å studere akkurat når det måtte passe, men vi føler døgnåpne bibliotek bidrar til et press om å hele tiden gi litt mer enn man kanskje har kapasitet til.

The Canadian Experience

Midt i februar har studentene en uke kalt «reading week», men den blir ikke nødvendigvis brukt til å lese – noe de fleste professorene har forståelse for. Flere bruker denne uken til å reise. Kingston befinner seg midt mellom Toronto og Montreal. I tillegg til dette er det veldig kort vei til USAs grense, hvor man kan oppleve Niagara Falls fra begge land, noe vi gjorde sammen på slutten av semesteret.

Zara: Det er utrolig mange reisemuligheter fra Kingston. Etter fire måneder valgte jeg å bli igjen i Canada i to måneder til for å oppleve både Quebec og USA. Megabus gjør det rimelig å reise, som resultat kan man ta en tur nedover kysten for under 50 dollar og se USAs mange byer. Selv reiste jeg fra Burlington til Miami, hvor jeg og min venninne lekte brud hos Vera Wang i New York, drakk en Hurricane i neonfargede Bourbon Street i New Orleans, og avsluttet det hele med tærne i sanden i Miami Beach – et helt spekter av amerikansk kultur. Jeg rakk til og med å besøke Rockfest i Quebec før jeg kom meg hjem. Etter reisen sitter jeg igjen med venner over hele verden som jeg aldri hadde fått sjansen til å møte ellers. Dette er i tillegg en opplevelsesrik måte å skape nettverk på. Det har gjort min verden rikere, og kalenderen er allerede fullpakket med destinasjoner til neste år.

Monica: Nyttårsfeiring i New York, ski-weekend i Vermont, vinterferie i fantastiske Rocky Mountains og Vancouver, stå på skøyter på kanalen i Ottawa, sofasurfing i Toronto, utforskning av Niagara Falls og Buffalo, en hel «sydenuke» på Cuba og en kjøretur til Quebec og Montreal er hva man kan rekke i tillegg til å studere fulltid – og samtidig få toppkarakterer – hvis man ikke jobber ved siden av, vel å merke. For min del var det godt å ta fire måneder til bare å konsentrere meg om studier og å

Foto: Zara Mehan

I Catarqui Conservation Park var det mulig å komme litt nærmere naturen, og her studerer Monica hvordan lønnesirup opprinnelig ble laget.

være sosial. Å bryte litt med rutinene er det nok flere som kan ha godt av.

Våre anbefalinger

Det er vanskelig å gjette hvordan oppholdet kommer til å bli før man drar på utveksling. Det viktigste man kan gjøre er å velge å dra – resten løser seg selv. Vi kunne aldri ha forutsett hva fire måneder i Canada ville bringe, men det som utfoldet seg var en tid fylt med nye bekjentskap, gode minner, nye perspektiv og masse glede. Det har vært en uerstattelig opplevelse. ♦

Velkommen til to nye førstelektorer ved STK!

Våren 2015 ansatte vi **Sara Elisabeth Sellevold Orning** og **Elisabeth Lund Engebretsen** som førstelektorer i Tverrfaglige kjønnsstudier ved STK. Sara var allerede her som forsker på et midlertidig likestillingsprosjekt og som universitetslektor, så vi føler at vi kjenner henne ganske godt allerede – og vi er glade for at vi skal få beholde henne videre fremover! Hun tiltrådte som førstelektor 1. mai 2015. Og i juli fikk vi også Elisabeth i hus.

STKs undervisningsprogrammer er tverrfaglige i feltet kjønnsforskning, og våre to nye førstelektorer skal ha hovedansvar henholdsvis for den humanistiske (Sara) og den samfunnsvitenskapelige (Elisabeth) undervisningen. Men felles for dem begge er selvfølgelig at de har kjønnsforsknings- og undervisningskompetanse og et stort engasjement for feltet. I tillegg viser det seg at begge er særdeles internasjonale: Sara har en master i English and Critical Theory fra University of Sussex, og en doktorgrad i litteratur, film og filosofi fra University of California, Santa Cruz. Elisabeth har master både i sosialantropologi og Gender Studies og doktorgrad i sosialantropologi, alt fra London School of Economics and Political Science. I tillegg har Elisabeth jobbet i Canada, to år som lektor i kjønns- og seksualitetsstudier ved McGill University, og har hatt en periode som postdoktor ved Duke University i USA. Og så kom hun nå hit til STK direkte fra Shandong University i Kina, fra en stilling som førsteamanuensis i sosialantropologi.

STKs undervisning er vårt hjertebarn, et viktig middel til å spre kunnskap om kjønn og likestilling. Ekstra hyggelig blir det å starte opp høstens undervisning nå når Sara og Elisabeth er ved STK – flott for studentene og flott for oss med enda flere kompetente og engasjerte lærere i sving!

Flere nye gjesteforskere i høst

STK har en gjesteforskerstipendavtale med Det humanistiske fakultet (HF) ved UiO. Fast vitenskapelig ansatte ved HF kan søke om å få legge sitt arbeid til STK et semester. Vi lyser ut et slikt stipend per år, men av forskjellige grunner ble det ingen i 2014. Derfor er vi særdeles fornøyd med at vi kan ta imot to spennende HF-forskere samtidig i år: **Tove Pettersen**, professor i filosofi og **Anne Birgitte Rønning**, førsteamanuensis i allmenn litteraturvitenskap, kommer for å

tilbringe høsten sammen med oss. Og begge har alt planer for seminarer ved STK til høsten, så sjekk ut seminarprogrammet på baksiden. Vi gleder oss til å lære mer om omsorgsfilosofi og om kjønn, litteratur, sjangre og historie.

I forbindelse med vårt polsk-norske EØS-støtta (Norway Grants) forskningsprosjekt *Gender equality and quality of life* (GEQ) har vi fått besøk av ph.d.-student **Aleksandra Migalska**, som skal være her over sommeren og et stykke inn i høsten. Og i september kommer også prosjektets postdoktor **Marta Warat** på et besøk. De skal jobbe med egne deler av prosjektet, og ha møter med faglig leder for STKs del av prosjektet, professor Øystein Gullvåg Holter og postdoktor Trine Rogg Korsvik.

Og så har vi fått spennende besøk fra Pakistan i høst: **Ra'ana Malik** og **Shirin Zubair** kommer som gjesteforskere for være her i henholdsvis ni måneder og ett år. Ra'ana Malik er postdoktor ved Department of Gender Studies, Punjab universitet og jobber fort tida med et prosjekt med arbeidstitel «Construction of Gender, Masculinity and Gender based Violence». Shirin Zubair er professor ved Department of English ved Bahauddin Zakariya University i Multan, og jobber med problemstillinger rundt kjønn, skole og utdanning og religion. Vi ser frem til å lære mye nytt om kjønnsforskning i Pakistan!

Velkommen til STK til dere alle!

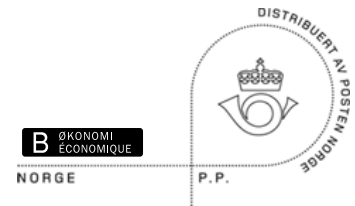
Ny redaksjon for NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research

NORA er et tverrfaglig tidsskrift med hovedvekt på formidling av nordisk kjønnsforskning, og redaksjonen roterer mellom de nordiske land. Fra

og med første nummer i 2016 overtar Norge det redaksjonelle ansvaret fra Danmark, med Beatrice Halsaa, STK, Universitetet i Oslo og Anka Ryall, Kvinnforsk, Universitetet i Tromsø, Norges arktiske universitet, som ansvarlige redaktører. Elisabet Rogg, STK, er påtroppende redaksjonssekretær, mens Siri Øyslebø Sørensen, Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU i Trondheim, blir bokredaktør.

NORA utgis av The Nordic Association for Women's Studies sammen med Routledge Taylor & Francis Group.

Returadresse:
Senter for tværfaglig
kjønnsforskning
Universitetet i Oslo
Postboks 1040 Blindern
NO-0315 OSLO

Seminarprogram høsten 2015

Velkommen til høstens seminarer. Følg med på www.stk.uio.no og STKs facebookside for utfyllende opplysninger.
NB! Der påmelding er påkrevd, gå inn på STKs nettside: www.stk.uio.no/forskning/aktuelt/arrangementer/

SEPTEMBER

Gender equality and the quality of Life (GEQ) – a study of Norway and Poland

TID: Onsdag 23. september, kl. 12.15–16.00

STED: Abels utsikt, Niels Henrik Abels hus, 12. et., Blindern

This half-day conference presents the preliminary results of the research project “Gender equality and quality of life – a study of Norway and Poland” carried out by researchers from the Jagiellonian University in Krakow and the University of Oslo. It addresses gender equality on multiple levels; in intimate and family relations, at the community and local level as well as in the public sphere, in politics, civil society and in media debates.

Påmelding innen 17. september:

<https://nettskjema.uio.no/answer/seminar-geq-2015.html>

Faglig ansvarlige: Øystein Gullvåg Holter og Trine Rogg Korsvik (STK)

OKTOBER

Genres of historical writing

TID: Onsdag 7. oktober – fredag 9. oktober

STED: Abels utsikt, Niels Henrik Abels hus, 12. et., Blindern

The modern concept of “history” is related to national and universal history; is it neutral, or gender based? If so, in what ways? The conference will focus on women in history in a double sense: How are women portrayed in various genres of historical writing, and in what kind of historical genres did women writers invest? Keynote lectures: historian Karen Offen (USA); literary historian Suzan van Dijk (the Netherlands); cultural historian Heta Aali (Finland) and literary historian Ann Öhrberg (Sweden). Registration within Sept. 15: <https://nettskjema.uio.no/answer/historicalwriting.html>

Faglig ansvarlige: Anne Birgitte Rønning, Tone Brekke og Emil Nicklas Johnsen (STK)

Forsker, forelder og eksellent – et spørsmål om kjønn?

TID: Torsdag 15. oktober, kl. 11.00–16.00

STED: Auditorium 6, Eilert Sundts hus, Blindern

I anledning rapporten «Kjønn, veiledning og omsorgsansvar» arrangerer STK i samarbeid med Likestillingskoordinatoren ved UiO et seminar om forskerroller, foreldreskap og likestilling.

Faglig ansvarlige: Sara Orning (STK) og Hege Løvbak (Likestillingsrådgiver, UiO)

Life and death in ancient Egypt: age, status, ethnicity and gender

TID: Laurdag 17. oktober, kl. 11.00 – 16.00

STAD: Kulturhistorisk museum, Frederiks gate 2, Oslo

I samarbeid med hovudarrangør Norsk Egyptologisk Selskap inviterer me til årleg egyptologisk symposium. På programmet står seks varierte innlegg, arkeologiske så vel som teoretiske. Felles for alle er eit fokus på sosiale (og religiøse) forhold under det nye riket (1539–1077 fvt.) og gresk-romersk tid (332 fvt.–649 evt.). Fagleg ansvarlege: Reinert Skumsnes, STK og Norsk Egyptologisk Selskap

Mature care – theory and practice

TID: Fredag 30. oktober, kl. 10.00–16.00

STED: Møterom 420, Nemkobygget, Gaustadalléen 30 D

Tradisjonelt har omsorg blitt forstått som noe en omsorgsgiver gir til en omsorgsmottaker. Moden omsorg utfordrer dette synet, og fremstiller omsorg som en relasjonell og dialogisk interaksjon som finner sted i en gitt kulturell, profesjonell og politisk kontekst. Moden omsorg har blitt diskutert innenfor både feministisk etikk og helsefag de siste 10 årene, og vi ønsker nå å samle noen av bidragsyterne i debatten til et seminar.

Påmelding innen 1. oktober:

<https://nettskjema.uio.no/answer/maturecare.html>

Faglig ansvarlig: Tove Pettersen (STK/IFIKK)

NOVEMBER

Offentlighetens barrierer. Om betingelser og muligheter for ytring i norsk offentlighet

TID: Torsdag 26. november kl. 14.15–17.00

STED: Auditorium 6, Eilert Sundts hus, Blindern

De siste årene har det blitt publisert minst tre ulike studier om erfaringer med å delta i norsk offentlighet. Studiene har vist at etnisitet og kjønn legger begrensninger på og føringer for deltakelse i offentlig samtale. Med dette seminaret ønsker vi å bringe nye perspektiver og studier av offentlighetens mange barrierer i samtale med hverandre.

Faglig ansvarlig: Hannah Helseth, STK

JANUAR 2016

Nyttårsselskap 2016

TID: Torsdag 14. januar 2016

STED: NEMKO-kantina, Gaustadallen 30

Nærmere informasjon blir lagt ut på www.stk.uio.no